

The Project Gutenberg eBook of Kuningas Richard Toinen, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuningas Richard Toinen

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release Date: December 28, 2009 [EBook #30790]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS RICHARD TOINEN ***

Produced by Tapio Riikonen

KUNINGAS RICHARD TOINEN

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi v. 1905.

Näytelmän henkilöt:

KUNINGAS RICHARD TOINEN.

EDMUND LANGLEY, Yorkin herttua.

JUHANA GAUNT, Lancasterin herttua.

HENRIK BOLINGBROKE, Herefordin herttua.

AUMERLEN herttua, Yorkin herttuan poika.

THOMAS MOWBRAY, Norfolkkin herttua.

SURREYN herttua.

SALISBURYN kreivi.

Kreivi BERKLEY.

BUSHY, |

BAGOT, | Kuningas Richardin lemmikkejä.

GREEN, |

NORTHUMBERLANDIN kreivi.

HENRIK PERCY, hänen poikansa.

Loordi ROSS.
Loordi WILLOUGHBY.
Loordi FITZWATER.
CARLISLEN piispa.
WESTMINSTERIN abotti.
Loordi-marsalkka ja toinen loordi.
Sir PIERCE EXTON.
Sir STEPHEN SCROOP.
Walesilaisen sotajoukon päämies.
Kuningatar, kuningas Richardin puoliso.
Glosterin herttuatar.
Yorkin herttuatar.
Kaksi kuningattaren hovinaista.
Loordeja, airuita, sotaherroja, satureita, puutarhureita,
vangingvartija, lähettiläs, tallirenki ja seuralaisia.

Tapaus eri paikoissa Englannissa ja Walesissa.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Richard tulee seurueineen, Juhana Gaunt ja muita ylimyksiä hänen seurassaan.)

KUNINGAS RICHARD.

Juhana Gaunt, ikä-arvoinen Lancaster,
Valan ja takuun mukaan toitko tänne
Kopean poikas, Henrik Herefordin,
Ajamaan tuota röyhkää kannettaan,
Jot' äsken meill' ei ollut aikaa kuulla,
Thomas Mowbrayta, Norfolkia vastaan?

GAUNT.

Sen olen tehnyt, armollinen herra.

KUNINGAS RICHARD.

Ja lisäksi, oletko tiedustellut,
Kanteeseen syynäkö vain vanha viha
Vai, niinkuin kelpo kansalaisell' aina,
Pätevä, varma tieto petoksesta?

GAUNT.

Mikäli tutkia ma voin, niin syynä
Ei vanha viha lie, vaan ilmi vaara,
Jonk' uhkaavan hän kuningasta luulee.

KUNINGAS RICHARD.

Sisähän heidät tuokaa. Silmä silmää
Ja otsa otsaa vastaan vapahasti
Haastelkoon syyttäjä ja syytetty.

(Muutamia seuralaisia poistuu.)

Kopeat ovat ja, kun kuohuu veri,
Rutot kuin tuli, kuurot niinkuin meri.

(Seuralaiset palajavat, mukanaan Bolingbroke ja Norfolk.)

BOLINGBROKE.

Mont' onnen vuotta taivas suokoon teille,
Suurvaltias ja armollinen herra!

NORFOLK.

Lisätköön päivä toisen päivän hyvää,
Siks että taivas, maalle kateissaan,
Kruunuunne liittää kuolemattomuuden!

KUNINGAS RICHARD.

Suur' kiitos vaan! Mut toinen teistä mairii,
Se aikeistanne nähdään, toisianne
Maankavalluksesta kun syytätte. —
No, lanko Hereford, mik' on sulla kanne
Thomas Mowbrayta, Norfolkia vastaan?

BOLINGBROKE.

Ensinkin — todistajaks otan taivaan; —
Nöyrästä alamaisen rakkaudesta,
Kuninkaan kallis onni huolenani, —
Vapaana kaikest' ilkeivihasta
Teen kanteen tässä ruhtinaani kuullen. —
Nyt, Thomas Mowbray, sinun puolees käänny;
Tervehdykseni huomaa: minkä lausun
Ruumiini siitä vastaa päällä maan
Tai kirkastettu sielu taivahassa.
Sin' olet petturi ja pilttomies,
Siks liian hyvä, eloon liian huono.
Jot' ihanampi helo ilman täyttää,
Sit' ilkeemmiltä siinä pilvet näyttää.
Ja vielä kerran, tuoden tekos ilmiin,
Sua sanon petturiksi suoraan silmiin.
Näin mitä kieli lausuu, miekka saa,
Jos kuningas niin sallii, vahvistaa.

NORFOLK.

Puheeni kylmyys älköön soimatko
Mun kiivauttani. Ei akkasota,
Ei kahden torakielen herjahuudot
Voi tätä meidän riitaa ratkaista;
On kuumaa veri siitä jäähtyäkseen.
Niin laimeaa ei malttini tok' ole,
Ett' aivan suuttomaksi mykistyisin.
Ensinkin majesteetin vuoks en julkee
Kannustaa puhettani täyteen lentoon;
Se kiltois, kunnes takaisin tuon suuhun
Petoksen työntänyt ois kaksin kerroin,
Kuninkaalliseen vereen katsomatta.
Niin, jos ei valtasukua hän oisi,
Ivaisin häntä, silmiin sylkisin.
Sanoisin konnaks, salapurijaksi,
Varmuudeks vielä etuvoitteen soisin
Ja hänet yltäisin, vaikk' ylös Alpein
Lumiseen huippuhun mun tulis juosta
Tai muuhun seutuun asumattomaan,
Mihin on koskaan uskaltanut britti.
Uskollisuuttani tää seikka tukee:
Kautt' autuuteni, valheita hän lukee.

BOLINGBROKE.

Sa kalvas pelkur', tuossa kintaani!
Kuninkaan heimouden näin ma hylkään
Ja luovun veren synty oikeudesta,
Jot' arkoo pelkos vain, eik' arvonantos.
Syyn kauhusta jos kunniani pantin
Maast' ottaa vielä voit, niin selkä köyryyn!
Tään kautta sekä kaikkein muidenkin
Ritaris-tapain, miekka vasten miekkaa,
Todistaa tahdon, mitä tässä haastan

Tai mitä herjempää viel' itse keksit.

NORFOLK.

Ma maasta otan sen ja, kautta miekan,
Jok' olalleni ritaruuden laski,
Sun vastaas astun jaloon kohteluun,
Ritaristapain säännöt kaikki täyttäin.
En hengiss' alas astu ratsultain,
Jos syystä petturin ma nimen sain.

KUNINGAS RICHARD.

Mut mitä, lanko, väität Mowbrayn syyksi!
Sen täytyy suuri olla, jos se meidät
Saa hänest' edes aattelemaan pahaa.

BOLINGBROKE.

Min lausun, siitä hengelläni vastaan:
Kahdeksan tuhat noobelia[1] sai hän
Lainoiksi majesteetin satureille,
Mut ne hän itse halpaan toimeen käytti
Kuin ilki-petturi ja häijy konna.
Sen sanon myös, ja vahvistan sen miekoin
Tässä tai missä vain, maiss' äärimmissä,
Mihinkä koskaan britin silmä ylittää,
Ett' on se petos, mit' on tässä maassa
Kuustoista vuotta kudottu ja tehty,
Kaikk', kaikki viekkaan Mowbrayn alkutyötä.
Ma väitän lisäksi — ja senkin kaikki
Tuon kehnon hengellä ma toteen näytän —:
Hän herttua Glosterin on kuoloon syypää;
Tään herkät vastustajat vietellen,
Kuin arka petturi, hän veri virtaan
Upotti tämän viattoman sielun.
Nyt veri tuo, kuin hurskaan Abelin,
Maan kielettömist' onkaloista huutaa
Ja verikostoon ankaraan mua vaatii.
Es'isäin kunniakkaan maineen kautta
Sen teenkin, taikka periköön mun hauta!

KUNINGAS RICHARD.

Sen miehen rohkeus nousee pilviin asti! —
No, Thomas Norfolk, mitä vastaat tuohon?

NORFOLK.

Pois majesteetin kasvot kääntykööt,
Ja hetken aikaa korvans' olkoot kuurot,
Siks että tuolle suvun herjalle
Ma kerron, kuinka jumalat ja hurskaat
Moist' inhoo valhehtijaa.

KUNINGAS RICHARD.

Puoltamaton

On silmäni ja korvani. Jos oisi
Hän veljeni ja vallan perillinen,
Niin kuin hän nyt vain setäni on poika,
Niin valtikkani arvon kautta vannon,
Ett'ei tää pyhän veren heimouskaan
Vois häntä turvata tai oikeudesta
Vähääkään lujaa mieltän' eksyttää.
Kuin sinä, alamaiseni hän on,
Siis puhu suoraan, ole pelvoton!

NORFOLK.

Siis, Bolingbroke, kavalaa kitaas myöten
Sydämmes pohjiin saakka: valehtelet!
Calais'lle varatusta lainasta

Kuninkaan satureille oikein maksoin
Kolm' osaa, loput sallittiin mun pitää,
Kosk' oli majesteetti mulle velkaa
Jäännöksen matkalaskusta, kun hälle
Kuningattaren Ranskasta ma toin.[2]
Se valhe niele! — Mitä Glosteriin,
Niin hänt' en tappanut; mut häpeekseni
Löin siinä laimin pyhän tehtäväni. —
Ja, lord Lancaster, mitä teihin tulee,
Vastustajani arvokkaaseen isään,
Niin hengellenne kerran panin paulan;
Se rikos arkaa sieluani vaivaa;
Mut ennenkuin sain viimeks sakramentin,
Sen tunnustin ja teiltä varta vasten
Anteeksi pyysin; toivon, että sainkin.
Siin' on mun vikani. Muut syytteet kaikki
Ne ovat vihan kaunaa ilkimyksen,
Katalan, epäsuovustuneen konnan,
Jonk' itse tahdon urhokkaasti voittaa,
Ja vastavuoroon kintaani ma heitän
Nyt jalkoihin sen korskan kavaltajan,
Ritarikuntoni näin näyttääkseni
Parhaissa hänen sydänverissään.
Jott' onni tämä pian koittais mulle, —
Määrätkää, herra, päivä taistelulle.

KUNINGAS RICHARD.

Vihaiset loordit, neuvoani kuulkaa,
Se sapan huoltaa suonta iskemättä.
En ole lääkäri, mut tunnen kaavan:
Syvä viha leikkaa liian syvän haavan.
Sopikaa, anteeks suokaa, unhottakaa,
Pois suoneniskun kieltää lääkäri' vakaa.
Siis, setä, rauhantekoon! Lauhtokaa
Te poikaanne, ma tyynnän herttuaa.

GAUNT.

Vanhalle rauhanteko sopiikin. —
Pois heitä, poika, pantti Norfolkkin.

KUNINGAS RICHARD.

Te, Norfolk, sama tehkää.

GAUNT.

Henrik, mitä?

Nöyrästi pyydän, toiste en tee sitä.

KUNINGAS RICHARD.

Pois, Norfolk, heitä tuo, se täytyy sun.

NORFOLK.

Kuningas, jalkoihisi laskeun.
Ma kuoloon sorrun, häpeään en vainen;
Saat ottaa henkeni, mut puhtaan maineen,
Mi kuolon kiusaks elää haudallani,
Pelastan pilkan häpeästä ani.
Häväisty, petteess' olen, syyttehessä
Ja herjan myrkkynuoli sydämmessä;
Herjaajan sydänveret yksin vois
Mua auttaa.

KUNINGAS RICHARD.

Kiukkus voita. Pantti pois!

Voi jalopeura leopardin suuttaa.[3]

NORFOLK.

Niin, mut sen pilkkuja ei voi se muuttaa.

Vie häpeäni, niin saat pantinkin.
Saasteeton nimi aarre kallihin
On päällä maan; sen puutteess' olet vainen
Kullattu savi, tomu kiiluvainen.
Jalo henki taatussa on povessa
Kuin helmi kuuden lukon takana.
On kunnia mun elämäni tyyty;
Vie kunnia, niin elämä on myyty.
Siis, enkö syystä kunniaani puolla?
Ma siinä elin, sille tahdon kuolla.

KUNINGAS RICHARD.

Pois ensin lanko pantin heittäköön.

BOLINGBROKE.

Oi, moisen synnin Herra häätäköön!
Isäni nähden seistä miehuutonna
Ja loisen arkuudella moista konnaa
Mun-laisen kumartaako? Ennenkuin
Näin loukkaan kunniaani omin suin
Tai kielen' moisen tekee tarjon halvan,
Sen pelkurin ma hampain rikki kalvan
Ja paton kurjan syljen ivaten
Häpeän paikkaan, Mowbrayn silmillen.

(Gaunt menee.)

KUNINGAS RICHARD.

Ei sovi pyytää mun, vaan käskeä:
Kun teit' en nyt voi sovittaa, niin tulkaa,
Ja siitä hengellänne vastatkaa,
Coventryyn pyhän Lamberluksen päiväks,
Niin siellä peitsi ratkaiskoon ja kalpa
Riitanne, jota kiihtää viha halpa.
Me oikaista kun emme saaneet väärää,
Niin ritar'ottelu nyt voiton määrää.
Marsalkka, aseairut kutsukaa
Ohjaamaan tätä kotikahakkaa.

(Menevät.)

Toinen kohta.

Sama seutu. Huone Lancasterin herttuan hovilinnassa.

(Gaunt ja Glosterin herttuatar tulevat.)

GAUNT.

Ah! osallisuus vereen Glosterin
Mua enemmän kuin voihtinanne kiihtää
Tuon vainaan hengen pyöveleitä vastaan.
Mut rangaistus kun rikkojan on käessä
Ja rikost' emme me voi rangaista,
Niin jääköön asiamme taivaan haltuun.
Se kyllä, jahk' on maassa aika kypsä,
Syntisten päähän sataa kuumun koston.

HERTTUATAR.

Paremmiin eikö kannusta sua veljeys?
Vanhassa veressäsi rakkautt' eikö
Niin kipinääkään? Edwardin nuo pojat.
Nuo seitsemän, joist' olet sinä yksi,
Seitsemän saman pyhän veren maljaa,
Seitsemän saman juuren kaunist' oksaa,
Niist' osan luonto itse kuivetti,
Ja toiset katkoi sallimus; mut Thomas,

Mieheni, elämäni, Glosterini, —
Edwardin pyhää verta malja täysi,
Kuninkaan juurta kukoistava oksa —
Säretty on ja kallis neste maassa,
Kaadettu on, ja lehdet hävittänyt
Kateuden käsi, murhan verikirves.
Sun vertas, Gaunt, se oli; vuode, kohtu,
Väki ja muotti, joka muovas sinut,
Hänetkin loi. Vaikk' elät, hengitkin,
Niin häness' olet kuoliaaksi lyöty.
Hyväksyt isäs kuolon täysin määrin,
Jos näin näet veli-raukkas kuolevan,
Jok' oli isäs hengen painoskuva.
Sit' älä kärsivällisyydeks sano,
Se toivottuutta on; jos veljes surman
Näin kärsit, henkees suoran tien sa näytät
Ja neuvot murhaajas sua teurastamaan,
Mik' alhaisoss' on kärsivällisyyttä,
Jaloiss' on kalman kylmää pelkuruutta.
Mit' enää puhun? Henkes parhaiten
Sa turvaat, Glosterin jos surman kostat.

GAUNT.

Asia Herran. Taivaan valtuutettu
Ja sijainen, sen nähden voideltu,
On murhaan syypää; rikosta jos on se,
Sen taivas kostakoon, sen palvelijaan
En koskaan minä vihan kättä nosta.

HERTTUATAR.

Mua voi! Ken sitte kuulee tuskani?

GAUNT.

Jumala, leskein auttaja ja turva.

HERTTUATAR.

Niin olkoon siis. Hyvästi, vanha Gaunt!
Coventryyn menet, missä Hereford-langon
Näet ottelevan julman Mowbrayn kanssa.
Josp' yljän kosto langon peitsess' istuis
Ja Mowbrayn teurastaja-poveen tunkis!
Tai jos ei ensi kiistass' ennä turma,
Niin synnit painakoot niin Mowbrayn rintaa,
Ett' orhin vaahtoavan selkä taittuu
Ja itse ratsas suin päin syöksyy maahan
Ja langon armoon antautuu, kurja!
Hyvästi, Gaunt! Nyt murheen kanssa yksin
Käy veli-vainaas vaimo käsityksin.

GAUNT.

Hyvästi, sisko! Coventryyn käyn minä.
Molemill' olkoon onni myötyrinä!

HERTTUATAR.

Ei vielä! Suru kimmoo, kun se sattuu,
Ei tyhjää ontouttaan, vaan raskauttansa.
Hyvästelen, vaikk' alkuun tuskin sain;
Ei suru lopu, siltä näyttää vain.
Terveiset veljelleni Yorkille!
Niin, siinä kaikki! — Mutta miks tuo hoppu?
Miks kiire noin, vaikk' onkin kaikki loppu?
Muistanpa vielä. Pyydän — niin, mut mitä? —
Tyköni Plashyyn häntä rientämään.
York-vanhus siellä, oi, min näkeekään?
Vain suojat autiot ja paljaat muurit,[4]
Varastot tyhjät, käymättömät ukset,

Ja tervehdykseks kaikuu valitukset.
Terveiset vain! Miks etsis vierahista
Surua, jonka löytää vaikka mistä?
Lohdutta, lohdutta käyn kuolohon;
Viimeinen hyvästäni kyynel on.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Aukea tasanko Coventryn lähellä. Aituus ja valtaistuun. Airuita y.m.

(Lord-marsalkka ja Aumerle tulevat.)

MARSALKKA.

Valmisko Henrik Hereford, lord Aumerle?

AUMERLE.

Kiireestä kantaan, kutsuntaa vain vartoo.

MARSALKKA.

Ja Mowbray uljaana ja ilomielin
Vain syyttäjänsä ääntä vartoo.

AUMERLE.

Siis ovat taistelijat varusteissa,
Kuninkaan' tuloa vain odottavat.

(Torventoituksia. Kuningas Richard tulee ja asettuu istumaan
valtaistuimelle; Gaunt, Bushy, Bagot, Green ja muut ylimykset
asettuvat samoin paikoilleen. Torvi soi, ja siihen vastaa ulkoa
toinen. Airut tulee ja hänen jäljissään Norfolkkin herttua
täydessä sota-asussa.)

KUNINGAS RICHARD.

Marsalkka, kysykää tuolt' aseekkaalta,
Miks täydessä asussa hän tänne saapuu;
Nimensä sanokoon ja, säännön mukaan,
Asians' oikeaksi vannokoon.

MARSALKKA.

Jumalan nimessä ja kuninkaan,
Ken olet, sano, miksi tänne saavut
Noin ritar'asussa ja ketä vastaat?
Asias? Sano totuus, valas kautta
Ja ritar'arvosi, niin totta kuin
Sua taivas auttakoon ja miehuutesi!

NORFOLK.

Norfolkkin herttua, Thomas Mowbray, olen,
Ja valallani saavun — jota taivas
Varjeltakoon ritaria rikkomasta! —
Herefordia, mun syyttäjääni, vastaan
Todistamaan, ett' olen uskollinen
Taivaalle, kuninkaalle, suvulleni.
Ja kautta käden tään ja taivaan armon,
Näin puolustautuen, ma toteen näytän,
Ett' taivaan, kuninkaan ja mun hän petti,
Niin totta kuin mua taivas auttakoon!

(Asettuu paikalleen.)

(Torventoitauksia. Airut tulee ja hänen jäljissään
Bolingbroke aseissa.)

KUNINGAS RICHARD.

Marsalkka, kysykää tuolt' aseekkaalta, —

Kuka hän on, ja miksi saapuu tänne
Noin sotatamineihin puettuna;
Hän sääteisesti, niinkuin laki käskee,
Asians' oikeaksi vannokoon.

MARSALKKA.

Ken olet? Miksi tänne aituukseen
Näin Richard kuninkaamme eteen astut?
Asias? Ketä vastaat? Puhu totuus,
Niin totta kuin sua taivas auttakoon!

BOLINGBROKE.

Herefordin, Lancasterin, Derbyn Henrik
Ma olen; aseissa nyt tässä seison
Ja taivaan armolla ja tarmollani
Tässä' aituksessa Thomas Mowbraysta,
Norfolkin herttuasta, toteen näytän,
Ett' on hän luimu konna, joka petti
Jumalan, Richard kuninkaan ja minut;
Niin totta kuin mua taivas auttakoon!

MARSALKKA.

Se kuoleman on rangaistuksen oma,
Ken rohkee koskettaa tät' aituusta,
Pait marsalkka ja tämän jalon toimen
Valitut valvojat.

BOLINGBROKE.

Lord marsalkka,

Kuninkaan kättä suudella mun suokaa
Ja majesteetin eteen polvistua:
Mowbray ja minä tässä olemme
Kuin kaksi miestä, jotk' on vannoneet
Pyhissä-käynnin pitkän, raskaan tehdä;
Siis juhlalliset, hellät jäähyväiset
Kummankin suokaa ottaa ystäviltään.

MARSALKKA.

Kaipaaja kumartaa ja jäähyväisiks
Kuninkaan kättä tahtois suudella.

KUNINGAS RICHARD.

Alas astumme ja häntä syleilemme,
Niin totta oikea kuin asiasi,
Niin onni taistoss' olkoon seuranasi!
Hyvästi, vereni! Jos tänään pois
Sa vuodat, itken, mut en kostaa vois.

BOLINGBROKE.

Jaloa silmää älköön itku halpa
Häväiskö, jos mun kaataa Mowbrayn kalpa.
Niin varmasti kuin haukka lintu-parkaan,
Ma taistelussa Mowbrayn päälle karkaan. —

(Lord-marsalkalle.)

Hyvästi sanon teille, hyvä herra, —
Myös teille, jalo lanko, lord Aumerle; —
En pode, vaikka kuolon kanssa taistan,
Nuor' olen, reipas, ilon maljaa maistan.

Kuin pitoloissa herkut päättimeksi,
Minultakin jää paras viimeiseksi:

(Gauntille.)

Vereni kallis alkulähde, sinä, —
Nuoruutes into, minuss' uudistuen,
Mua kahden miehen voimall' ylös nostaa
Tavoittaakseni pääni päältä voiton.
Karaise rukouksillas varukseni,

Terästä siunauksin peitsen kärki,
Ett' on kuin vahaa Mowbrayn pantsar'asu,
Ja pojan uljas käytös kirkkaaks silaa[5]
Juhana Gauntin nimen uudestaan.

GAUNT.

Hankettas hyvää taivas auttakoon!
Kuin leimaus nopsa ole toimissasi,
Ja kaksin kahdistettuina sun iskus
Huumaavan herranvoiman lailla syöskööt
Tuhoisen vihamiehen kypärään!
Veresi nouskoon! Ole miesi yhä!

BOLINGBROKE.

Avuksi oikeus ja Yrjö pyhä!

(Asettuu paikalleen.)

NORFOLK (nousten).

Mink' osan Jumala tai sallimus
Minulle suonee, tässä elää, kuolee
Kuningas Richardille uskollisna
Vakava, suora, kunnan ylimys.
Ilommin mielin vankikaan ei heitä
Pois kahleitaan ja avosyliin sulje
Kultaista, vallollista vapauttaan,
Kuin hyppelevä sydämmeni viettää
Viholliseni kanssa taiston juhlaa. —
Mont' onnen vuotta toivotan ma teille,
Majesteetille ja pääri-kumppaneille.
Iloisna taistoon käyn kuin pitohon;
On rehdin mielin povi pelvoton.

KUNINGAS RICHARD.

Hyvästi, herttua! Urhon hyveet läikky
Sun silmissäs ja miehuus niistä säihky. —
Marsalkka, toimeen! Taisto alkakoon!

(Kuningas ja loordit palajavat paikoilleen.)

MARSALKKA.

Sa, Henrik Hereford, Lancaster ja Derby,
Tuoss' ota peitses! Taivaan olkoon oikeus!

BOLINGBROKE (nousten).

Kuin vuori vahva toivoss' aamen sanon.

MARSALKKA (palvelijalle).

Tuo peitsi Norfolkkin vie herttualle.

1. AIRUT.

Nyt Henrik Hereford, Lancaster ja Derby
Jumalan, kuninkaan ja itsens' eessä
Täss' seisovi, ja uhall', että itse
On petturi ja konna, toteen näyttää,
Ett' Thomas Mowbray, herttua Norfolkkin,
Jumalan, kuninkaan ja hänet petti,
Ja vaatii häntä siitä miekkasille.

2. AIRUT.

Täss' seisoo Thomas Mowbray, herttua Norfolk,
Ja uhall', ett' on petturi ja konna.
Nyt puolustaikse, toteen näyttäin että
Tuo Henrik Hereford, Lancaster ja Derby
Jumalan, kuninkaan ja hänet petti,
Vapaasta halusta ja rohkein mielin
Vain vartoo merkkiä, ett' alkaa saa.

MARSALKKA.

Soi, torvi! Taistelijat valmistukoot!

(Soitetaan hyökkäystorvea.)

Seis! Sauvan heittää väliin kuningas.[6]

KUNINGAS RICHARD.

Pois pankoot peitsensä ja kypärinsä

Ja käykööt kumpainenkin paikoilleen.

(Pitkältä kestävää torventoitotusta.)

(Molemmille taistelijoille.)

Lähemmä tänne astukaa, ja kuulkaa,

Mi meidän on ja neuvostomme päätös!

Valtamme maata ettei saastuttaisi

Sen oma ravitsema, kallis veri;

Ja silmäamme kun kammoo nähdä haavaa

Kamalaa, kansaismiekan viiltämää;

Ja koska näyttää, että korskan mielen

Taivasta tavottava kotkan-lento

Ja kateus, jok' ei kilpailijaa kärsi,

On teitä yllyttänyt rikkomaan

Kuninkaan rauhan, joka lapsen-untaan

Maan kehdoos' uinuu hennoin henkäyksin;

Ja koska voisi rummun jylhä pauhu,

Rämäkän torven pelottava räikkä

Ja raudan vihan kalske rajoitamme

Sulo-rauhan kaikottaa ja saada meidät

Kahlaamaan oman heimon veressä, —

Niin maistamme näin teidät karkoitamme. —

Sa, lanko, hengen uhall' et saa ennen,

Kuin kymmenen on kesää tehnyt kukkaa,

Tät' ihanata maata tervehtää,

Vaan henkipaton vierast' uraa käydä.

BOLINGBROKE.

Tahtonne olkoon! Lohtuna on vielä,

Ett' aurinkoinen loistaa myöskin siellä;

Sen kultasateet, jotka teihin sataa,

Ne kultaa myöskin pakolaisen rataa.

KUNINGAS RICHARD.

Sun, Norfolk, raskaampi on tuomiosi,

Ja julistan sen vastenmielisesti:

Ei hidas hetken kulku määrätä

Saa maanpakosi rajatonta äärtä;

Nää toivottomat sanat sulle lausun:

Uhallä henkes älä koskaan palaa!

NORFOLK.

Se raskas tuomio on, majesteetti,

Ja arvaamaton teidän lausumaksi.

Paremmän palkan kuin näin syvän herjan

Ansainnut oisin teidän armoltanne.

Nyt äidinkieleni mun jättää täytyy,

Tuo vuotta neljäkymment' oppimani;

Ei kieleni sen arvokkaampi mulle

Kuin kielitön on viulu taikka harppu,

Tai taitosoitin, jok' on lukittu,

Tai, aukijätettynä, pantu käteen,

Jok' ei sit' osaa sopusointuun sointaa,

Mun suussani te kielen vangitsitte

Hampaiden, huulten kaksoisteljen taa;

Ja tyhmä, tylsä, tyhjä tiedottomuus

On mulle vanginvartijaksi pantu.

Mut liian olen vanha oppilaaksi,

Niin, liian vanha imettäjän vauvaks.

Siis tuomios on mykkää kuolemaa,
Kun kiel' ei omaa kieltään käyttää saa.

KUNINGAS RICHARD.

Herättää sääliämme älä koita;
Sait tuomios: on myöhä vaikeroita.

NORFOLK.

Pois valoisasta kotimaasta käännyn,
Ja iki-öiden synkkään varjoon näännyn.

(Aikoo mennä.)

KUNINGAS RICHARD.

Palaja vielä: ota matkaan vala. —
Kätenne henkipatot miekallemme! [7]
Uskollisuuden kautta, jonka taivas
On teiltä saapa — oman osuuteni
Maanpakoon teidän kanssa karkoitin —
Nyt vannokaa, min sanelen: ett'ette,
Niin totta kuin teit' auttakohon taivas,
Syleile maanpaossa toisianne,
Tai toisianne koskaan silmiin katso,
Tervehdi, kirjoita, tai tynnyttele
Kotoisen vihan luomaa myrskyä,
Tai neuvosta ja sopimuksest' yhdy
Kutomaan pahaa salajuonta meitä
Tai maata, kansaa, valtakuntaa vastaan.

BOLINGBROKE.

Sen vannon.

NORFOLK.

Minä myös sen täyttää tahdon.

BOLINGBROKE.

Norfolk, mikäli vihamiehen sopii: —
Jos kuningas ois suonut, ilmaa harhais
Jo meistä toisen sielu pakosalla
Hauraasta tästä lihahaudastaan,
Kuin liha tää nyt pakosall' on maastaan;
Petokses myönnä ennen lähtöäsi;
On pitkä sulla matka, älä mukaan
Vain syypään sielun raskast' ota takkaa.

NORFOLK.

Jos pettur' olen, Bolingbroke, niin nimeni
Elämänkirjast' ottakoot, mun syöskööt
Maanpakoon taivaastakin, niinkuin täältä!
Mik' olet, taivas tietää sen ja sinä
Ja minä, pian kuningas sen tuntee. —
Hyvästi, valtias! Nyt harhan kaihdan,
Kun kotimaani maailmaan ma vaihdan.

(Menevät.)

KUNINGAS RICHARD.

Silmäisi peilissä ma näen, setä,
Sydämmen murtuneen; tuo murheen näky
Se poikasi pakovuosist' ottaa
Pois neljä. — (Bolingbrokelle.) Kuusi talvikylmää vielä,
Niin taasen kotiin palaat ilomiellä.

BOLINGBROKE.

Kuin pitkä aika mahtuu pieneen sanaan?
Kuninkaan henkäys neljä talvi-rauskaa
Pois pyyhkäisee ja neljä kesää hauskaa.

GAUNT.

Kuningas, kiitos, että isän tähden
Vähensit pojan pakovuodet kuuteen.
Mut pienen hyödyn minä siitä saan.
Ennenkuin nämä kuusi määrävuotta,
Näet, kuita vaihtelee ja matkan päättää,
Mun lamppuni jo sammuu, öljy puuttuu, —
Ja heikko valo ikiyöksi muuttuu;
Lopussa on mun kynttiläni pää,
Ma, kuolon sokko, poikaani en nää.

KUNINGAS RICHARD.

Mont' elinvuotta vielä suodaan sulle.

GAUNT.

Vaan sull' ei hetkeäkään antaa mulle.
Suruilla päiväni voit lyhentää,
Yöt ryöstää, vaan et huoment' ehdättää;
Vakoja uurtamaan voit auttaa aikaa,
Mut rypyn estämiseen sull' ei taikaa;
Sanasi valta voi mun kuolettaa,
Mut kuollutt' ei sun valtas henkiin saa.

KUNINGAS RICHARD.

Täydessä tuumin poikas kartoitettiin,
Ja oma kielesikin siihen suostui.
Miks karsaat tuomiota oikeaa?

GAUNT.

Makea maistaa, karvas sulattaa.
Mun, tuomarin, te tiedustitte mieltä;
Voi, etten saanut haastaa isän kieltä!
Jos vieras ois hän, eikä poika ollut,
Niin lievemp' oisi tuomiokin tullut.
Ma puolenpidon soimaa kaihtaa koitin,
Ja oman henkeni näin tuomioitin.
Ma katsoin, eikö kukaan valittais
Kovuuttani ja sitä vaimentais,
Mut te vain hyväksyitte lausuntoni,
Kun tahtomatta lausuin tuomioni.

KUNINGAS RICHARD (Bolingbrokelle.)

Hyvästi, serkku! — (Gauntille.) Hyvästelkää te
Kuus vuotta maanpakoa saa hän heti.

(Torventoituksia. Kuningas Richard seurueineen poistuu.)

AUMERLE.

Hyvästi, lanko! Mitä nyt et malta,
Sen kirjeess' ilmoittanet toisahalta,

MARSALKKA.

Ei vielä hyvästi; teen seuraa teille
Niin pitkälle kuin maata riittää meille.

GAUNT.

Oi, miksi sanojasi itaroit,
Ja ystäväisi hyvästiin et vastaa?

BOLINGBROKE.

Hyvästiks mull' on niitä liian vähän.
Jos kieli, kunnan palvelusta tehden,
Sydämmen täyden tuskan ilmi huokuis.

GAUNT.

Surusi on vain ajaks poistumista.

BOLINGBROKE.

Kun ilo poistuu, suru täyttää paikan.

GAUNT.

Kuus vuotta kuluu pian.

BOLINGBROKE.

Onnekkailta;

Mut suru tunnit tekee kymmeniksi.

GAUNT.

Kuvaile, ett' on se vain huvimatka.

BOLINGBROKE.

Sydämmeni huokaa, näin jos valehtelen,
Kun vain se väkinäist' on vaellusta.

GAUNT.

Raskaitten askeltesi synkkää tietä
Kuvaile kehykseksi, johon kerran
Sa kotiintulos kalliin helmen liität.

BOLINGBROKE.

Pikemmin joka raskaalt' askeleelta
Ma muistan, kuinka etäämmälle yhä
Vaellan rakkaimmista helmistäni.
Mun täytyy monta pitkää oppivuotta
Vieraissa maissa palvella, ja vihdoin,
Kun olen vapaa, muut' ei kerskattavaa,
Kuin että olin surun matkalainen.

GAUNT.

Joka paikka, johon taivaan silmä osuu,
Viisaalle satama on, onnen ranta.
Hätäsi neuvo päättelemään näin:
Hyvett' ei hädän vertaa. Älä päätä,
Ett' ajoi sun maanpakoon kuningas,
Vaan sinä hänet: raskaampi on tuska.
Jos kantajansa heikoksi se huomaa.
Sano, että kunniata etsimään
Ma sinut lähetin, ja ettei sua
Kuningas karkoittanut. Oleta,
Ett' ahnas rutto taivaallamme leijuu,
Ja ilmanalaa raittiimpaan sä riensit.
Sun soittoniekkas olkoot laululinnut,
Maan nurmi kaisloitettu juhlahuone,[8]
Kukkaiset sulonaisia, ja kulkus
Vain ilohyppyä ja karkeloa:
Kaluva tuska, näet, ei kovin pure,
Jos sille ilkut vain, etk' ylen sure.

BOLINGBROKE.

Oi, ken voi pitää tulta kädessään,
Kun ajattelee jäistä Kaukasusta?
Ken julman nälän kiihkaa vaimentaa
Vain atrioita kuvittelemalla?
Ken lumess' alastonna vierä
Ja luulla kesähelteess' olevansa?
Ei, ei! Tuo hyvän kuvittelu tekee
Vain pahan tunteen kahta suuremmaksi.
Enemmän suru tuima kirvelee,
Jos kalvaa vain se, mut ei haavaa tee.

GAUNT.

Pois! Sua seuraan. Noin jos nuori oisin,
Ja moinen syy, kuink' aikaila ma voisin?

BOLINGBROKE.

Englannin tanner, hyväst' armas manner,
Emo, vaalija, jok' yhä mua kannat!
Jos minne käyn, näin aina kerskaankin:
Maanpaossakin poika Englannin!

(Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Coventry. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Richard, Bagot ja Green tulevat toisesta ovesta,
Aumerle toisesta.)

KUNINGAS RICHARD.

Kyll' oivalsimme. — No, Aumerle, kuin kauas
Saatoitte Herefordin, tuon valtamiehen?

AUMERLE.

Herefordin, niin sanotun valtamiehen,
Vein valtatielle saakka, siihen heitin.

KUNINGAS RICHARD.

Ja varmaan ero-itkut itkettiin?

AUMERLE.

En suinkaan minä; kenties pohjatuuli,
Jok' ihan oli kasvot meiltä polttaa,
Herätti nuhan uinuvan ja ehkä
Kyynelin kasti kuivat erojaiset.

KUNINGAS RICHARD.

Ja mitä sanoi lanko erotessaan?

AUMERLE.

Hyvästi.

Mut kosk' ei sydän suonut kieleni
Häväistä tuota sanaa, niin mua viekkaus
Opetti teeskelemään tuskaa mointa,
Kuin oisi sanat niellyt surun hauta.
Jos hyvästeistä viivyntää ois tullut
Ja ajan lisää lyhyeen maanpakoon,
Niin ois hän saanut niitä kirjan täyden;
Vaan nyt ei multa saanut yhtäkään.

KUNINGAS RICHARD.

Hän lanko, lanko on; mut epäilemme,
Kun aika hänet maanpaosta kutsuu,
Palaako lanko ystävänsä tähden.
Me itse, Bushy, Bagot myös ja Green
Näimme, kuinka liehakoi hän kansaa,
Kuink' alhaisella, nöyräll' imarteella
Sen sydämmeen hän tahtoi sukeltaa;
Kuink' orjiin tuhlas kohteliaisuutta,
Työmiehet voitti imartelutyöllä,
Ja kantoi nöyräst' osaansa, ikäänkuin
Maanpakoon heidän suosionsa veisi.
Osteri-muijaakin hän lakittelee;
Ajuri "Herran rauhaa" toivottaa
Ja palkakseen saa polvenkoukistuksen

Ja "kiitos, maamies, rakas ystävä!"
Kuin oikeus ois hällä Englantiimme,
Ja hän sen alamaisten ylin toivo.

GREEN.

Hän tiessään on ja juonet hänen kanssaan. —
Nyt kapinaan, jok' Irlannissa kiehuu!
Rivakat toimet, ettei lisä viipy
Tois heille lisää apuneuvoja
Eduksi itselleen ja haitaks teille.

KUNINGAS RICHARD.

Menemme itse mukaan tähän sotaan. —
Mut kosk' on kirstu liian auliuden
Ja hovinpidon vuoksi hiukan kevyt,[9]
Niin pakko pantata on valtakunta;
Ne tulot meille ensikäteen riittää.
Jos siit' ei kyllin, niin me sijaisille
Jätämme täytettäväks kirjekaavat;
Jos rikkaaks jonkun huomaavat, niin niihin
Panevat tämän nimiin aimo summat
Ja laittavat ne meille tarpeisiimme;
Sill' Irlantiin nyt mennään viipymättä.

(Bushy tulee.)

Mit' uutta, Bushy?

BUSHY.

Gaunt vanhus heikkona on sairaana,
Poteutui äkin, lentoviestin laitto
Anomaan luokseen teidän armoanne.

KUNINGAS RICHARD.

Miss' on se sairas?

BUSHY.

Ely-house'ssa.

KUNINGAS RICHARD.

Jumala lääkärielle mieleen tuokoon,
Ett' auttais hänet viipymättä hautaan:
Lippaansa sisustus se tässä sodass'
Ois tarpeen päällysvaatteiks sotureille. —
Pois tulkaa hänen luokseen! Suokoon luoja,
Ett' oisi tämä kiire liian myöhä!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Lontoo. Huone Ely-house'ssa.

(Gaunt leposijalla; Yorkin herttua ja muita
seisoo hänen ympärillään.)

GAUNT.

No, mitä? Tuleeko se kuningas,
Niin että viime henkäykseni huokuis
Nuorelle liehakolle viisaan neuvon?

YORK.

Noin älkää tuskailko ja ponnistelko:
Neuvoille hänen korvansa on kuuro.

GAUNT.

Sanovat, että kuolevaisen kieli
Se valtaa kuulon niinkuin syvä soitto.
Kun puhe niukkaa on, se korvaan ottaa:

Ken haastaa vaivalla, se haastaa totta.
Enemmän kuullaan kieltä, kohta myykkää.
Kuin lörppää, jossa tyhjä ilo sykkää.
Parasta elämä on loppuessaan;
Laskeissaan päivä, soitto tauotessaan,
Kuin herkun jälkimaku, muistoon jää.
Kun mielest' aikaisemmat häviää.
Jos Richard elävän ei kuullut mieltä,
Nyt ehkä kuulee kuolevaisen kieltä.

YORK.

Sen korvan tukkii toiset maireäät:
Nuo loiston ylistykset; tyhvät viisut
Ja rivot laulut, joiden myrkkyääniin
On nuorukaisen korva aina herkkä;
Jutelmat Italian muodeista,
Joit' apinoiva, kähläs kansamme
Jälittelee ja nilkutellen matkii.
Jos mailma päästää jonkin tyhmyyden —
Viis siitä, kuinka huonon, kun vain uuden —
Niin joutuun sitä korvaan toivotellaan.
On neuvo myöhä, haihtuu niinkuin vahto,
Kun järjen kanss' on kapinassa tahto.
Ken tietää tiens', on neuvo sille turhaa,
Se hengen haukkojalta hengen murhaa.

GAUNT.

Profeetan henki minussa nyt nousee,
Näin kuolevana hänest' ennustan:
Ei pysyvää tuo hurjan himon lieska,
Pian raivo tuli, näet, tyhjiin palaa;
Vihusää kestää, vaan ei rajuilma;
Jot' äkin kannustat, se äkin uupuu;
Ken ruokaa ahmii, ruokaan tukehtuu;
Hepakka turhuus, pohjaton tuo ahma,
Muut syötyänsä, raataa itseään.
Kruunattu saari tää, tää valtain paikka,
Tää majesteetin maa, tää Marsin istuin,
Eedeni toinen, puoli-paratiisi,
Linnoitus, luonnon itsellensä luoma
Niin ruttoa kuin sodan kättä vastaan,
Tää onnen asutus, tää pienoismailma,
Tää helmi, upotettu hopeamereen,
Jok' on sen vartijana niinkuin muuri
Tai vallihauta, joka kodin suojaa
Vähemmän onnellisten kateudelta;
Tää Englanti, tää maa, tää pyhä paikka,
Emo ja imettäjä kuningasten
Suurvoimaisten ja synnylt' yleväin,
Jotk' ovat ristin ritareina kuulut
Etäälle hautaan saakka, missä lepäs
Maailman lunnas, pyhän neitseen poika,
Tuoll' uppiniskaisessa Juudan maassa;
Tämäkö kallihitten kallis maa,
Maineeltaan kallis kautta maailmoiden,
Nyt pantataan — ma kuolen, kun sen lausun —
Kuin mikä vuokramaa tai torpantila?
Englanti, jonka ylvä meri nivoo
Ja jonka vuorirannat luotaan työntää
Tuon kateen, kostean Neptunin tyrskyt,
Häpeään nivotaan ja mustetäpliin
Ja lahon pergamentin siteisiin.
Tää Englanti, jok' ennen voitti muita,
Nyt itsestään on kehnnon voiton saanut.
Oi, henkeni jos vois sen herjan pestä,

Kuink' autuaana menisinkin hautaan!

(Kuningas Richard, kuningatar, Aumerle, Bushy,
Green, Bagot, Ross, Willoughby tulevat.)

YORK.

Kuningas tulee; hänen nuoruuttaan
Pidelkää lempeästi: nuoren varsan
Jos raivoon saatat, enemmän se raivoo.

KUNINGATAR.

Kuin jaksaa jalo lankomme, Lancaster?

KUNINGAS RICHARD.

Rohkeutta, mies! Kuin voitte, vanha Gaunt?

GAUNT.

Oi, kuinka tilaani se nimi sopii!
Gaunt, se on: laiha; vanhuutt' olen laiha.
Minussa suru piti pitkän paaston,
Ja paastoava laihtuu. Mua kauan
Englanti nukkuva on valvotellut,
Ja valvova se heikontuu ja laihtuu.
Isonnut olen, mikä monen isän
On ravintona, katsett' oman lapsen,
Mun sillä paastoll' olet laihaks saanut.
Hautaankin laiha, laiha niinkuin hauta,
Jonk' ontto vatsa ruoaks saa vain luita.

KUNINGAS RICHARD.

Noin nimestäänkö tekee pilkkaa sairas!

GAUNT.

Ei, kurjuus vain se itseään näin ilkkuu;
Minussa nimeni kun tappaa aiot,
Niin nimeäni ilkun mairiiks sulle.

KUNINGAS RICHARD.

Siis kuolevatko mairii eläviä?

GAUNT.

Ei, elävät ne kuolevia mairii.

KUNINGAS RICHARD.

Sa, kuoleva, mua mairit, sanoit sinä.

GAUNT.

Ei, sinä kuolet, vaikk' oon sairas minä.

KUNINGAS RICHARD.

Terveenä hengin ja sun sairaaks näen.

GAUNT.

Sun minä sairaaks näen, sen Luoja tietää,
Sairaana itse ja kun sun näen sairaaks.
Ei kuolinvuotees vähempi kuin maasi,
Joss' itse mainettasi sairastat;
Ja varomaton potilas kun olet,
Niin pääsi voidellun sa annoit hoitoon
Sen lääkärin, jok' itse iski haavan.
Tuhansin kruunuus mahtuu mairijoita.
Ja suuremp' ei sen piiri kuin sun pääsi,
Ja vaikka sulloitet noin pieneen alaan,
Ne koko maasi sulta peijaavat.
Oi, jos ois esi-isäs aavistanut,
Kuin pojanpoika tuhoo poikiaan,
Ylettämättömiin hän häpeäsi
Ois korjannut, sun istuimeltas syösnyt

Jo ennen nousuas, sun, joka siihen
Vain nousit itses siitä syöstäksesi!
Oi, lanko, maailman jos oisit herra,
Häpeä ois pois maasi vuokrata!
Nyt kun tää maa on koko maailmasi,
On häpeätä häpeämpää sitä
Näin häväistä. Nyt Englannissa olet
Vain tilanhaltija, et kuningas;
Lain valtaherra lain on orja vain.

KUNINGAS RICHARD.

Ja sinä, mieletön, kuuhullu hölmö,
Kuumeesi etuoikeuteen luottain,
Uskallat viluisilla neuvoillasi
Vaalentaa poskeni ja valtaveren
Pois raivon ajaa kotipaikoiltaan.
Kautt' ylvään majesteetti-istuimeni,
Jos Edward suuren et ois veljenpoika,
Niin kieli tuo, mi päässäsi nyt pyörii,
Pään pyörittäis sun, konnan, harteiltasi.

GAUNT.

Mua älä säästä, Edward-veljen poika:
Vaikk' isäns' Edwardin ma olin poika!
Sen veren olet, niinkuin pelikaani,
Jo kuiviin juonut, siitä päihtynytkin.
Veljeni Gloster, jalo, puhdas sielu —
Hän autuaitten rauhaa nauttikoon! —
On hyvä todistus ja merkki siitä,
Ett' Edwardin et verta kaataa kammo.
Tee liitto tämän sairauteni kanssa;
Kovuutes olkoon niinkuin käyrä vanhuus,
Jok' aikaa kuihtunehen kukan katkoo.
Sa häpeässäs elä nyt ja aina:
Nää kirouksen sanat mielees paina!
Nyt vuoteeseen, ja sitten hautaan vaimen!
Se eläköön, kell' arvo on ja maine!

(Palvelijat kantavat pois hänet.)

KUNINGAS RICHARD.

Ja kuolkoon, ken on vanha, juonikkainen;
Sin' olet kumpaakin, siis kuole vaimen.

YORK.

Sanansa anteeks suokaa, majesteetti:
Se vanhuutt' on ja taudin kättyisyyttä;
Hän teitä lempii, uskokaatte pois,
Kuin Henrik Hereford, jos hän tässä ois.

KUNINGAS RICHARD.

Niin, oikein! Niinkuin Hereford! Yhtä syvä
Mun lempeni on myös, ja sillä hyvä.

(Northumberland tulee.)

NORTHUMBERLAND.

Gaunt kuningasta tervehtää.

KUNINGAS RICHARD.

Ja sanoo?

NORTHUMBERLAND.

Ei mitään; kaikk' on loppuun puhuttu.
Kuin soitin kieleton nyt on sen kieli,
Lopussa kaikki, puhe, henki, mieli.

YORK.

Ja kohta Yorkille käy samoin aivan:
On tuoni köyhä, vaan se päättää vaivan.

KUNINGAS RICHARD.

Täyskypsä ensin putoo; päättänyt
Hän kulkuns' on, ja meidän alkaa nyt.
Se siitä. — Ja nyt sodast' Irlannissa.
Nuo raa'at, puupäät jurrit taittaa täytyy,
Ne elävät kuin käärmeet, missä muuten
Ei käärmeill' ole oikeutta elää.[10]
Ja koska tämä suurtyö hiukan maksaa,
Niin avuks itsellemme anastamme
Hopeat, rahat, saatavat ja kalut,
Niin, kaikki, mik' on Gauntin omaa ollut.

YORK.

Kuin kauan tuota kestän? Kuinka kauan
Vääryyttä sietää arka alamaisuus?
Ei surina Glosterin, ei Gauntin herjuu,
Ei Herefordinkaan karkoitus, ei vääryys,
Jonk' Englanti on kärsinyt, ei myöskään
Bolingbroke-raukan naimisliiton kielto,[11]
Ei oma häpäisy mua koskaan saanut
Pienintä kasvoin juonta muuttamaan
Tai nenää nyrpistämään kuninkaalle.
Edwardin jalon pojist' olen nuorin,
Isäsi, Walesin prinssi, oli vanhin;
Sodass' ei raivo leijona niin hurja,
Ei säisy lammas rauhassa niin lauha,
Kuin tämä nuori prinssi-ylimys.
Hänen on muoto sulla; tuolta näytti,
Kun sinun ikävuotesi hän täytti:
Mut Ranskalle vain rypisteli otsaa,
Eik' ystävilleen; jaloin käsin voitti
Mink' antoi pois, eik' antanutkaan pois
Mink' isän voitollinen käsi voitti;
Ei kättään suvun veret punanneet,
Vaan suvun verivihollisten veret.
Oi, Richard! Liaks suru Yorkin valtaa,
Hän muuten ei ois vertailuja tehnyt.

KUNINGAS RICHARD.

Mitä, lanko?

YORK.

Ruhtinaani, anteeks suokaa,
Jos tahdotte; jos ette, niin en minä
Anteeksi tahdo; tyydyn muutenkin.
Ryöstääkö aiotte ja valloin ottaa
Herefordin, maastaan syöstyn, oikeudet?
Gaunt eikö kuollut? Eikö Hereford elä?
Gaunt eikö rehti, Henrik uskollinen?
Gaunt eikö perillisen arvoinen,
Ja Henrik eikö pojan arvollinen?
Herefordilt' oikeus ota, ajalt' ota
Pois etuudet ja vanhat nauttimukset;
Tään päivän jälkeen huoment' älä salli;
Äl' ole, mikä olet; kuningashan
Olet vain lain perimyksen kautta.
Jos — kautta taivaan — varjelkoon sen taivas!
Herefordin oikeudet sa anastat,
Peräytät armokirjat, joilla voi hän
Pidättää läänitykset itselleen,
Ja hält' et kunnioitust' ota vastaan,

Niin tuhat vaaraa keräät pääsi päälle,
Tuhansin kelpo sydämmiä hukkaat,
Ja hellän maltin kiihdät mietteisiin,
Joit' ei sais alamainen mietiskellä.

KUNINGAS RICHARD.

Sa mieti, mitä mietit. Hopeat
Ma otan, kullat, maat ja tavarat.

YORK.

Hyvästi, herra! Min en vain käy mukaan.
Mikä on seuraus, ei tiedä kukaan;
Mut sen ma tiedän, että huono tie
Ei koskaan onnelliseen loppuun vie.

(Menee.)

KUNINGAS RICHARD.

Wiltshiren kreivin luokse joutuun, Bushy,
Ja käske, että tulee Ely-houseen
Sopimaan asiasta. Huomen-aamull'
Irlantiin matkaamme; jo onkin aika.
Poiss'oloajaksemme määräämme
York sedän sijaishallitsijaksemme,
Hän nuhteeton on mies ja harras meihin. —
Tule, kuningatar! Huomenn' erotaan;
Tää lyhyt aika vielä iloitaan.

(Torventoitauksia. Kuningas, kuningatar, Bushy, Aumerle.
Green ja Bagot poistuvat.)

NORTHUMBERLAND.

Niin, loordit, herttua Lancaster on kuollut.

ROSS.

Ja elää: nyt on herttuana poika.

WILLOUGHBY.

Niin kyllä nimeen, vaan ei hyötyyn nähden.

NORTHUMBERLAND.

Kumpaankin kyllin, jos sais oikeus vallan.

ROSS.

Täys sydän on; vait'olost' ennen kätkee,
Kuin sitä keventää saa vapaa kieli.

NORTHUMBERLAND.

Puhu pois, ja ijäks vaietkoon sen kieli,
Ken matkii puhettas sua turmellakseen.

WILLOUGHBY.

Herefordin herttuaako puhees koskee?
Jos niin on, sano rohkeasti pois,
Hänestä korva mielin kuulee hyvää.

ROSS.

Ei hyvää, jota vois in hälle tehdä,
Jos teist' ei hyvää sitä säälitellä,
Ken peruistaan on puti puhtaaks pantu.

NORTHUMBERLAND.

Häpeä, Jumal' avita, on sietää
Vääryyttä moista häntä, prinssiä,
Ja monta muuta jalomusta kohtaan
Täss' onnettuuden maassa. Oma itsens'
Ei ole kuningas, vaan halvat liehit
Hänt' ohjaavat, ja mitä nämä kielii

Vihasta jotakuta vastaan meistä,
Sen sääliittä hän panee meissä toimeen
Ja meiltä hengen, lapset, suvun tuho.

ROSS.

Kansalta nylkenyt on raskaat verot
Ja vieroittanut näin sen sydämmen;
Kostellut aatelille vanhat vihat
Ja vieroittanut senkin sydämmen.

WILLOUGHBY.

Ja joka päivä hankkeess' uudet keinot:
Pakotuslainat, lahjat ja ties mitkä.
Mut mihin, Herran nimessä, ne joutuu?

NORTHUMBERLAND.

Ei suinkaan sotiin; sotia hän ei käy;
Hän kurjiin sopimuksiin haaskaa vain,
Mink' esi-isät miekoin hankki. Rauha
Enemmän hältä vie kuin sota heiltä.

ROSS.

Wiltshire on valtakunnan vuokramies.

WILLOUGHBY.

Kuningas hävinnyt on kauppasaksa.

NORTHUMBERLAND.

Tuho ja häväistys nyt häntä uhkaa.

ROSS.

Irlannin sotahan on rahaa tarvis,
Vaikk' onkin verot raskaat; sen vuoks täytyy
Maanpakolainen ryöstää.

NORTHUMBERLAND.

Oma lanko:

Mik' epäjalo kuningas! Mut, loordit,
Tuon myrskyn havinan me kuulemme,
Vaan emme etsi suojaa tuulispäältä;
Purjeita tuuli pingoittaa, mut niitä
Ei lasketa, vaan tietten hukutaan.

ROSS.

Näemme haaksirikoon joutuvamme,
Ja vaara se on väistämätön nyt,
Kun haaksirikon syyt näin suvaitsemme.

NORTHUMBERLAND.

Ei, kuolon kuoppasilmässä mä huomaan
Elämän siinon, mut en virkkaa tohdi,
Kuin lähellä on lohdun sanoma.

WILLOUGHBY.

Mietteesi sano; meidän mietteet tunnet.

ROSS.

Puhu suoraan vaan, Northumberland: me kolme
Olemme yhtä me; ja mitä haastat,
Se mietteeksi vain jää; siis sano suoraan.

NORTHUMBERLAND.

No siis: — ma Port le Blanc'ist' olen saanut,
Bretagnen satamasta, tiedon, että
Herefordin herttua, Reginald Lord Cobham, —
Richardin, Arundelin kreivin, poika,
Jok' Exeterin hylkäs, — tämän veli,
Entinen Canterburyn arkkipiispa,

Sir Thomas Erpingham, sir Robert Waterton,
John Norbery, sir John Ramston, Francis Quoint,
Joill' on Bretagnen herttuan varustamaa
Kuus laivaa sekä kolmetuhat miestä,
Nyt tänne kiirein rientävät ja kohta
Kai ovat pohjoisrannikolle nousseet;
Siell' oisivatkin jo, mut odottavat
Kuninkaan Irlantiin lähtöä.
Jos silloin ikeen poistaa tahdomme,
Sulittaa maamme rikkouneen siiven,[12]
Panttauksen herjast' ostaa vapaaks kruunun,
Tomusta pestä valtikkamme kullan
Ja tehdä majesteetin näköiseksi,
Niin seuratkaa mua heti Ravenspurgiin.
Mut pelko jos saa teidät epäilyksiin,
Niin jääkää, vaietkaa, ma menen yksin.

ROSS.

Ratsaille pois! Ei pelko saa meit' estää.
Siell' ensin olen jos vain ratsu kestää.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningatar, Bushy ja Bagot tulevat.)

BUSHY.

Surette liikaa, rouva kuningatar.
Kuninkaast' erotessa lupasitte
Unohtaa kaikki pahoittavat huolet
Ja iloisella mielin olla aina.

KUNINGATAR.

Kuninkaan mieliks tein sen; omiks mieliks
En sitä voi; mut muut' en syytä tiedä,
Miks tuskaa vieraakseni tervehtäisin,
Kuin että hyvästi mä jätin vieraan
Niin rakkahan kuin rakkaan Richardin.
Mut sentään joku syntymätön suru,
Helmoissa onnettaren kypsinyt,
Mua lähestyvän näyttää; sydämmeni
Vavahtaa tyhjää; jokin muu sit' ahtaa
Kuin ero miehestäni.

BUSHY.

Joka tuskall'

On kaksikymment' eri kuvajaista,
Jotk' ovat niinkuin tuska, vaan ei tuskaa.
Kyynelten kiillottama surun silmä
Moneksi muuttaa yhden esineen.
Kuin hairakuva, joka suoraan nähden
On sekavaa, mut viistoon katsottuna
Jo hahmon saa: niin tekin, arvon rouva,
Katsellen viistoon eroanne, näette
Vain tuskan kuvan, tuskaa synkemmänkin,
Jok' oikein katsoen on oleetonta
Vain varjoa. Siis, rouva armiaisin,
Kaikk' eron syy on, siin' ei muuta laisin.
Se surun silmän hairaust' on vaan,
Totena itkee turhaa luuloaan.

KUNINGATAR.

Voi olla niin, mut sydän sanoo mulle,

Ett' onkin toisin. Oli miten oli,
Mut raskas mull' on mieli, synkän raskas;
Ja vaikk' ei tyhjän ajatus mua paina,
Niin raskas tyhjiys mua vaivaa aina.

BUSHY.

Vain hourehia, armollinen rouva.

KUNINGATAR.

Ei vähintäkään; hourehien isä
On aina kaiho; niin ei minun laita:
Tää jokin kaiho tyhjästä on siinnyt,
Tai jotain on se tyhjä jota kaihon;
Sen omistus on odotteessa vielä,
Mut mitä on se, sit' en tunnekaan,
Se tuska nimetön on, tiedän vaan.

(Green tulee.)

GREEN.

Jumalan rauha kuningattarelle! —
Huomenta, herrat! — Kuningas, ma toivon,
Matkalla viel' ei lie.

KUNINGATAR.

Miks sitä toivot?

Pikemmin toivo, että matkall' oisi:
Hankkeensa vaatii kiirettä ja kiire
Taas toivoa; miks toivot siis, ett' ei hän
Matkalla oisi?

GREEN.

Siks, että hän, maan toivo,
Palauttaisi joukkonsa ja saisi
Toivottomuudeks vihamiehen toivon,
Joll' on jo luja jalansija maassa.
Bolingbroke purki itse maanpakonsa
Ja eheänä saapui Ravenspurgiin,
Kädessä miekka.

KUNINGATAR.

Herra varjelkoon!

GREEN.

Se liian totta on. Pahempaa vielä:
Northumberland ja nuori Henrik Percy,
Ross, Beaumont, Willoughby on hänen luokseen
Paenneet mahtavine puolueineen.

BUSHY.

Miks ette julistaneet pettureiksi
Northumberlandia ja koko laumaa?

GREEN.

Sen teimme: mutta kreivi Worcester silloin
Sauvansa taittoi, marsalkkuuden heitti,[13]
Ja koko hovikunta hänen kanssaan
Pakeni Bolingbroken luo.

KUNINGATAR.

Näin, Green,

Mun tuskani sa olet kätilöin,
Ja Bolingbroke kipuni kurja poika.
Nyt sielu epäluomansa on luonut,
Ja minä, haukkovainen lapsivaimo,
Suruu suruun lisään, tuskaa tuskaan.

BUSHY.

Ei toivoa saa heittää.

KUNINGATAR.

Ken sen estää?

Ma toivon heitän, vihaa sille kannan:
Se petturi on, imartaja, norkko
Ja kuolon pidättäjä, tää kun tahtoo
Elämän siteet helläst' irroitaa,
Jonk' äärettömiin lykkää väärä toivo.

(York tulee.)

GREEN.

Kas, tässä tulee Yorkin herttua!

KUNINGATAR.

Ijäkkään hartioilla sodan merkit.
Oi, katse täynnä huolekasta tointa!
Jumalan tähden, setä, lohdun sana!

YORK.

Niin toista puhuisin, kuin ajattelen.
Taivaassa lohtu on, me päällä maan.
Miss' on vain tuskaa, huolta, kärsimistä.
Miehenne kauas pelastajaks läksi,
Sill' aikaa toiset kodin tuhoo hältä:
Ja minä pantu maata auttamaan,
Jok' olen heikko tueks itselleni.
Nyt seuraa juomingeita huono vointi;
Nyt tutaan liehakoivat ystävät.

(Palvelija tulee.)

PALVELIJA.

Poiss' oli, herra, poikanne, kun saavuin.

YORK.

Vai poissa! — Hyvä! — Käyköön kuinka käy! —
Paennut aateli on, kansa kylmää,
Se yhtyy Herefordiin, ma pelkään. — Poika,
Käy Plashyyn, Gloster-sisareni luo!
Hält' oiti mulle hanki sata puntaa.
Tuoss' ota sormus tuo!

PALVELIJA.

Unohdin haastaa teidän armollenne,
Ett' olin tänään siellä ohimennen;
Mut rikon mielenne, jos lisää kerron.

YORK.

Mit' on se? Sano, poika.

PALVELIJA.

Tiimaa ennen

Kuin sinne saavuin, herttuatar kuoli.

YORK.

Jumal' armahtakoon! Mikä tuskain tulva
Yht'aikaa syöksee tähän tuskain maahan!
En neuvoa nyt tiedä. — Suokoon taivas,
Ett' oisi — omasta ei syystä toki —
Pää multa viety milloin veljeltäni. —
Kuin? Viestit viel' ei matkall' Irlantiin? —
Mitenkä saada rahaa tähän sotaan?
Tule; sisko, — anteeks: käly, tarkoitin. —

(Palvelijalle.)

Mies, kotiin kiiruhda ja hanki vaunut,
Tuo, mit' on siellä aseita. —

(Palvelija menee.)

Te, herrat

Pitäkää sotaväen katselmus! —
Jos tiedän, miten järjestää nää toimet,
Käsiini sotkuisina viskatut,
Niin älkää uskoko mua enää koskaan. —
Molemmat ovat sukuani: toinen
Kuningas, jota velvoitus ja vala
Mun käskee varjella, ja toinen lanko,
Kuninkaan loukkaama, jot' omatunto
Ja heimous käskee minun puolustaa.
Jotakin täytyy tehdä. — Tulkaa, käly,
Ma teistä pidän huolen. — Katselmukseen
Nyt menkää, herrat; sieltä Berkley-linnaan
Heti tulkaa. — Plashyynkin mun pitäis mennä,
Mut aika sit' ei salli. — Kaikk' on nurin,
Ja koko maailma on hullun kurin.

(York ja kuningatar menevät.)

BUSHY.

Irlantiin myötätuuli viestit vie,
Mut mitään sielt' ei tuo se. Koota voima,
Jok' oisi vihollisen vertainen,
On meidän mahdotonta.

GREEN.

Sitä paitse

Kuninkaan lemmen likeiset myös liki
On niiden vihaa, jotk' ei häntä lemmi.

BAGOT.

Niin, häälyväisen kansan, jonka lempi
On kukkaro; min verran se on vajaa,
Sen verran sydän täys on verivihaa.

BUSHY.

Siit' yleisesti syyn saa kuningas.

BAGOT.

Jos tuomio heidän on, syyn saamme mekin,
Kuninkaan alituiset seuralaiset.

GREEN.

Pakoni otan Bristol-linnaan minä,
Ja heti; kreivi Wiltshire on jo siellä.

BUSHY.

Mukaanne tulen minä: vähän hyvää
Voi vihaiselta kansalt' odottaa:
Vain meitä raatelevat niinkuin koirat. —
Tulette mukaan kai?

BAGOT.

En, Hyvästi!

Kuninkaan luokse menen Irlantiin.
Jos oikein aavistan, niin viimeiset
Me tässä sanomme jäähyväiset.

BUSHY.

Kenties, jos York saa Herefordista voiton.

GREEN.

Oi, raukkaa herttuaa! Hän työkseen ottaa
Lukea hiekat, meren tyhjentää;
Tuhannet luopuu pois, jos yksi jää.

BUSHY.

Hyvästi ijäksi ja kerrassaan!

GREEN.

Me vielä tavataan.

BAGOT.

Ei päällä maan.

(Menevät.)

Neljäs kohta.

Salomaa Glostershiressa.

(Bolingbroke ja Northumberland tulevat sotajoukkoineen.)

BOLINGBROKE.

Kuin pitkä täst' on matka Berkley'iin, loordi?

NORTHUMBERLAND.

Mua, hyvä herra, uskokaa,
Täällä olen Glostershiress' aivan outo.
Koluiset tiet ja suuret, jylhät vuoret
Ikäväks venyttävät peninkulman,
Vaikk' armas haastelunne sokeroitsi
Ja makeutti muikeankin matkan.
Mut arvaan, kuinka Willoughbyn ja Rossin
On kulku pitkä Ravenspurgista
Cotswaldiin asti teidän seuraa vailla,
Jok' on, sen takaan, paljon huventanut
Minulta matkan vastukset ja vaivat;
Mut näiden matkaa sulostuttaa toivo
Etuisuus saavuttaa, jok' on jo mulla,
Ja ilon toivo ei sen vähemp' ilo
Kuin saavutettu toivo; tämä heiltä
Lyhentää matkan, niinkuin mulle tehnyt
On ilo saada seurassanne olla.

BOLINGBROKE.

Vähemmän arvoinen on seurani
Kuin teidän hyvät sananne. Ken tuossa?

(Henrik Percy tulee.)

NORTHUMBERLAND.

Poikani, Henrik Percy: veli Worcester
On hänet lähettänyt, tiesi mistä. —
No, Henrik, kuinka setäsi on laita?

PERCY.

Ma sitä toivoin kuulla teiltä, isä.

NORTHUMBERLAND.

Kuningattaren luona siis ei enää?

PERCY.

Ei, isä, virkasauvansa hän taittoi
Ja läksi hovista ja hajoitti
Kuninkaan huonekunnan.

NORTHUMBERLAND.

Mistä syystä?

Ei siltä kuulunut, kun viimein nähtiin.

PERCY.

Siks että teidät tehtiin petturiksi.
Hän meni Ravenspurgiin tarjomaan
Herefordin herttualle palvelustaan,

Ja lähetti mun Berkley'iin tiedustamaan,
Kuin suuren joukon siellä York on koonnut,
Ja siitä viemään tiedon Ravenspurgiin.

NORTHUMBERLAND.

Herefordin herttuan unhotitko, poika?

PERCY.

En, isä hyvä; sit' en unhottanut,
Mist' ikänä en tiennyt: tietääkseni
En ole eläissäni häntä nähnyt.

NORTHUMBERLAND.

Nyt tuntemaan hänt' opi; täss' on herttua.

PERCY.

Arvoisa herra, apuani tarjoon:
Se viel' on nuori, uusi, avuton,
Mut auttavammaksi ja taatummaksi
Sen ikä kypsentää ja vakaannuttaa.

BOLINGBROKE.

Sua kiitän, jalo Percy; usko pois,
En mistään tunne onnea niin suurta
Kuin siitä että ystäväni muistan;
Ja onneni jos lempes kanssa kypsyy,
Niin on se palkitseva hartaan lempes;
Sen liiton sydän solmii, käsi kiintää.

NORTHUMBERLAND.

Kuink' etäällä se Berkley on, ja mitä
York-vanhus siellä joukkoineen nyt puuhaa?

PERCY.

Puuryhmän keskellä on siellä linna,
Ja linnueena kolmetuhat miestä.
Sisällä siellä York on, Berkley, Seymour,
Ei muuta sääty- eikä arvomiestä.

(Ross ja Willoughby tulevat.)

NORTHUMBERLAND.

Kas tuossa loordit Ross ja Willoughby,
Verissä kannus, kiireen hehkoss' otsa.

BOLINGBROKE.

Terveeksi, loordit! Lempenne, ma huomaan,
Maanpakolaista petturia seuraa.
Mun aarteeni se vielä näkymätön
On kiitos vain, mut kun se rikastuu,
Niin lempenne ja vaivanne se korvaa.

ROSS.

Näkönne, herra, meidät rikastuttaa.

WILLOUGHBY.

Ja ylenkyllin korvaa kaikki vaivat.

BOLINGBROKE.

Ainainen kiitos, se on köyhän maksa;
Se velastani vastaa, kunnes kypsyy
Mun nuori onneni. Ken tulee tuossa?

(Berkley tulee.)

NORTHUMBERLAND.

Lord Berkley on se, arvatakseni.

BERKLEY.

Lord Hereford, lähetykseni on teille.

BOLINGBROKE.

Sanokaa silloin: Lancasterille;
Tät' etsin nimeä nyt Englannissa,
Ja kieleltänne mun se löytää täytyy,
Ennenkuin mitään puheeseen vastaan.

BERKLEY.

Te erehdytte; mull' ei aikomusta
Sanaakaan arvonimistänne poistaa.
Mun teille — mikä lienettekään loordi —
Lähetti tään maan kuulu hallitsija,
York herttua, kysymään, miks sijaisuutta
Käytätte hyväksenne, nurjin asein
Kotoisen rauhan meiltä säikyttäin.

(York tulee seurueineen.)

BOLINGBROKE.

Sanani viejäksi ei teitä tarvis;
Tuoss' itse tulee herttua. — Jalo setä!

(Polvistuu.)

YORK.

Sydämmen näytä nöyryytt', älä polven,
Jonk' alamaisuus viekastaa ja pettää.

BOLINGBROKE.

Oi, armollinen setä!

YORK.

Vaiti, vaiti?

Sen sinnekin nuo sedät ja nuo armot!
En setä ole petturin; ja armo
On armottoman suussa häväistystä.
Miks uskaltaa maanpakolainen jalkas
Koskettaa synnyinmaasi tomuakaan?
Ja vieläkin: miks rauhan poveaan
Penikulmittaisin polkea sa tohdit,
Ja inhain aseittesi komeudella
Peloittaa kalvaat kylät? Sikskö että
Sun voideltu on kuninkaasi poissa?
Ei, poika hupsu! Kuningas on täällä,
Vakaassa tässä povess' on sen valta.
Jos viel' ois mulla sama nuoren into,
Kuin milloin isäs, uljas Gaunt, ja minä
Mars-jumalan, mustan prinssin, pelastimme
Tuhanten ranskalaisten saarroksesta.
Oi, kuinka sukkelaan tää käsi, jonka
Nyt halpaus kahlitsee, sua kurittaisi
Ja antais virhistäsi vitsaa sulle!

BOLINGBROKE.

Vikani, hyvä setä, ilmaiskaa,
Se mikä on ja mitä laatua!

YORK.

Se kaikkein pahinta on laatua?
Petosta inhaa, kurjaa kapinaa.
Maanpakolaisena sa tulet tänne,
Ennenkuin lopussa on määräaika,
Ja asevoimin valtaherraas uhkaat.

BOLINGBROKE.

Kun menin maasta, menin Herefordina,

Kun tulen nyt, Lancasterina tulen.
Suvaitkaa, jalo setä, rikostani
Katsella silmin puoltamattomin.
Isäni olette: minusta näyttää
Gaunt vanhus teissä elävän; siis, isä,
Näin sallitteko minut tuomittavan
Maankulkuriksi, maat ja oikeudet
Käsistä vietävän ja annettavan
Hupaille nousukkaille? Miksi synnyin?
Jos lanko Englannin on kuningas,
Ma Lancasterin herttuaksi tahdon.
On teillä poika, serkkuni Aumerle;
Te ensinnä jos olisitte kuollut,
Ja häntä näin ois poljettu, niin isän
Gaunt-sedästään hän saanut ois, jok' oisi
Vääryydet henkiheittoon ajanut.[14]
Hakea en saa läänityksiäni,
Jonk' armokirjat mulle myöntävät.
Isäni maat ne ryöstetään ja myydään,
Ja nää ja kaikki turhiin käytetään.
Mit' oisi tehdä? Alamainen olen,
Vetoan lakiin: valtamiest' ei suoda,
Siks itseni mun täytyy vaatia
Omani, synnynnäinen perintöni.

NORTHUMBERLAND.

Liaaksi herttuaa on nujerrettu.

ROSS.

Hänt' oikeuteensa tulee teidän auttaa.

WILLOUGHBY.

Katalat hyötyneet on hänen maistaan.

YORK.

Englannin loordit, suvaitkaahan kuulla:
Nuo langon solvaukset hyvin tunsin,
Ja koin, min voin, hänt' auttaa oikeuteensa.
Mut tulla tänne noin ja uhka-asein
Eteensä ottaa, kaikki tieltään kaataa,
Vääryydell' oikeus saada, — se ei käy!
Ja te, jotk' yllytätte, kapinaa
Näin suositte ja itse kapinoitte.

NORTHUMBERLAND.

Mut herttuahan vannoi, että etsi
Vain omaansa; ja häntä auttaaksemme
Me kalliin valan kaikki vannoilimme.
Ken rikkoo sen, ei näe ilon päivää.

YORK.

Hyvä! Ma näen, mit' asehenne tähtää,
Mut, sit' en muuttaa voi, sen tunnustan:
On heikko voimani, ja kaikki nurin.
Mut jos vain vois, kautta sen, ken loi mun,
Ma teidät tempaisin ja taivuttaisin
Kuninkaan ehdottoman tahdon alle.
Mut kun en voi, niin teille ilmoitan,
Ett' olen puolueeton. Hyvästi;
Jos ette kenties tahdo tulla linnaan
Ja siellä tätä yötä levähtää.

BOLINGBROKE.

Sen tarjon, setä, vastaan otamme.
Mut meidän täytyy teidät Bristol-linnaan
Mukaamme saada; sitä hallussaan

Bagot ja Bushy pitää joukkoinensa,
Nuo yhteiskunnan toukat, jotka vannoin
Perata pois ja maasta hävittää.

YORK.

Kentiesi tulen; kunhan tuumataan:
Maan lakia en loukkaa. Terve vaan,
Ei vihamiehinä, ei ystävinä!
Mit' ei voi auttaa, sit' en sure minä.

(Menevät.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Leiri Walesissa.

(Salisbury ja muudan sotapäällikkö tulevat.)

PÄÄLLIKKÖ.

Jo kymmenen on päivää odotettu
Ja vaivoin joukot koossa pidetty,
Ja viel' ei mitään kuninkaasta kuulu;
Siis hajotkaamme kaikki. Hyvästi!

SALISBURY.

Viel' yksi päivä, kunnan walesilainen!
Kuningas kokonansa sinuun luottaa.

PÄÄLLIKKÖ.

Luulevat hänen kuolleen; emme jää.
Kaikk' kuihtuneet on maassa laakerpuut,
Ja ilmaraanat tähtiäkin uhkaa,
Verisnä maahan katsoo kalvas kuu,
Tuhoa kuiskaa kälpeet ennustajat,
Kamaltuu rikkaat, rosvot tanssii, telmii,
Nuo peloissaan, ett' ilonsa he hukkaa,
Nää sodasta ja ryöstöst' iloissaan.
Kuningasten surmaa taikka kukistusta
Tää tietää. — Hyvästi! Kaikk' karkaavat,
Kuninkaan kuolleeksi kun luulevat.

(Menee.)

SALISBURY.

Ah, Richard! Raskaan mielen silmillä
Näen kunniasi, tähden lennon lailla,
Putoovan taivaalt' alhaisehen maahan,
Sun päiväs länteen laskee itkustellen,
Tuhoista myrskyilmaa ennustellen.
Vihollisleiriin ystäväsi kääntyy.
Ja itse onni sulle nurjaks vääntyy.

(Menee.)

Toinen kohtaus.

Bolingbroken leiri Bristolissa.

(Bolingbroke, York, Northumberland, Percy, Willoughby,
Ross; perällä Bushy ja Green vankeina.)

BOLINGBROKE.

Nuo miehet esiin tuokaa! — Green ja Bushy,
En tahdo sielujanne kiduttaa —
Kosk' ovat ruumiist' eriävät kohta —
Paheksimalla kurjaa elämääne:
Se armotonta ois; mut käsistäni
Verenne pestäkseni, tahdon tässä
Selittää julki kuolemanne syyt.
Kuninkaan, jalon prinssin, eksytitte;
Suvulta, muodolt' onnellisen miehen
Te onnettomaks teitte, rumensitte;
Te syntihetkinänne rikoitte
Hänen ja hänen puolisonsa välin;
Kuninkaanvuoteen rauhan häiritsitte;
Kuningattaren armaan suloposket
Te sokaisitte kyyneleillä, joita
Pakotti ilmi oma ilkityönne.
Ma itse, sukuoikeudelta prinssi,
Kuninkaan ystävä ja heimolainen, —
Siks kunnes saitte minut epäiltäväks, —
Kumarsin sorrollenne niskani,
Vieraisiin pilviin huokaukseni huo'uin,
Maanpaon leipää syöden katkeraa,
Te alusmaillani kun mässäsitte,
Puritte puistot, metsät kaasitte,
Revitte vaakunani ikkunoista
Ja mielilauseeni, — ei mitään jäänyt,
Pait lämmin vereni ja maineheni,
Mailmalle aateluuttan' osoittamaan.
Nää syyt ja enemmän, niin enemmänkin,
Kuin nämä kaksittuina, kuoloon teidät
On tuominneet. — Te, herrat, teloitukseen
Ja surman kouriin toimittakaa heidät.

BUSHY.

Minulle tervetulleemp' isku surman
Kuin Englannille Bolingbroke. — Hyvästi!

GREEN.

Vie taivas sielumme, se mulla lohtu,
Mut vääritys piinaan joutuu helvettiin.

BOLINGBROKE.

Nyt toimeen tuomio, Northumberland!
(Northumberland y.m. poistuvat, Bushy ja Green mukanaan.)
Kuningatar siis luonanne on, setä?
Pidelkää, Herran tähden, hyvin häntä.
Lähetän hälle nöyrät terveiset,
Te perille ne viekää huolekkaasti.

YORK.

Täältä' ylimyksen laitoin viemään kirjeen,
Joss' ystävyittenne ma tarkkaan kerroin.

BOLINGBROKE.

Suur' kiitos, jalo setä! — Taistoon nyt
Glendoweria ja kumppaneitaan vastaan!
Hetkeksi työhön, sitten juhlanpitoon!

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Walesin rannikko. Etäällä linna.

(Torventoituksia ja sotasoittoa. Kuningas Richard,

Carlislen piispa, Aumerle ja sotamiehiä tulee.)

KUNINGAS RICHARD.

Barkloughly-linnako se tuo on, niinkö?

AUMERLE.

Niin, herra. Miltä teistä tuntuu ilma,
Kun meren hyökylaineet ovat ohi?

KUNINGAS RICHARD.

Hyvältä tieten: itken ilosta,
Kun valtakunnassani taaskin seison. —
Maa kallis, käsi tää sua tervehtää,
Kun kapinoivat ratsun kaviolla
Sua haavoittaa! Kuin äiti, joka lastaan
Taas pitkäst' aikaa kohtaa, sitä itkein
Ja hymyellen hyväilee, niin minäi
Hymykyynelin sua, maani, tervehdän
Ja valtakäsin hivelen. Maa armas,
Kuninkaas vihamiestä älä ruoki,
Sen rosmomielt' älä maireell' ilahuta,
Vaan lukit, jotka myrkyn sinust' imee,[15]
Ja hitaat sammakot sen laita tielle
Haitaksi kavaltaja-jalalle,
Jok' askelin sua polkee väkinäisin.
Vihollistani polta nokkosilla,
Ja jos hän povelatasi kukkaa tapaa,
Sen pane vartijaksi luihu kyy,
Min kaksoiskielen kuolettava pisto
Kuninkaas vihamielisiin surman syöksee. —
Manaust' älkää tyhjäksi ilkkuko:
On tällä maalla tunto, ja nuo kivet
Sotureiks ennen asestuu, kuin kaatuu
Kapinan miekkaan syntyvaltias.

PIISPA.

Rohkeutta, vain! Se valta, joka teidät
Kuninkaaks loi, myös kuningasta suojaa.
Apua taivaan tulee meidän käyttää,
Ei hylkiä; jos, näet, taivas tahtoo,
Mut emme me, niin silloin taivaan tarjon
Ja avun hylkäämme ja pelastuksen.

AUMERLE.

Hän tarkoittaa, ett' ollaan liian veltot:
Tää huolettomuus Bolingbrokeille
Vain hankkii apua ja ystäviä.

KUNINGAS RICHARD.

Sa, lohtumaton lanko! Etkö tiedä:
Kun taivaan urkkivainen silmä piilee
Maapallon taa, valaisten alamailmaa,
Niin varkaat, rosvot täällä näkymättä
Ryöstön ja murhan verhoissa liikkuu;
Mut kun se tämän maisen käyrän takaa
Tulestaa idän honkain ylväät latvat
Ja säteen heittää rikoksien pesiin,
Niin murha, petos, inha synti siinä
Alasti seisoo, kammoks itsellensä,
Yön verho harteilta kun riuhtaistaan.
Niin Bolingbroke, tuo petturi ja varas, —
Jok' yössä mässännyt on kaiken aikaa,
Kun antipodeissa me oleksimme, —
Kun näkee meidän idän istuimelle
Nyt nousevan, niin otsallansa petos
Punastuu eikä päivän silmää kestä,

Vaan itsekammost' ilkitöitään säikkyy.
Ei kaikki ärjyn meren vedet voi
Voidetta pestä voidellusta päästä;
Ei kuolevaisen henkäys luovuttaa
Jumalan valikoimaa edusmiestä;
Jokaista kohti, joka kultakruunuun
Käskystä Bolingbroken miekoin koskee,
On taivaan Jumalalla palkoissansa
Richardin suojaks kirkas enkeli;
Eik' enkeleille kestä lapset maan:
Oikeutta taivas turvaa ainiaan.

(Salisbury tulee.)

Terveeksi! Lähelläkö joukkonne?

SALISBURY.

Ei lähellä, ei myöskään kauempana
Kuin heikko käsi tää. Kielt' ohjaa harmi
Ja epätoivost' yksin haastaa käskee.
Yks päivä liian myöhä, varon minä,
Pimitti kaikki maisen onnes päivät.
Palauta eilispäivä, käännä aika,
Ja kaksitoistatuhhat sull' on miestä!
Tuo liian myöhä päivä, päivä hallan,
Vei ystäväs ja ilon, onnen, vallan.
Kun walesilaiset kuuli sinun kuolleen,
Het' yhtyivät he Bolingbroken puoleen.

AUMERLE.

Huoletta, valtias! Miks noin kalpenette?

KUNINGAS RICHARD.

Kakskymmentuhantisen joukon veri
Heloitti poskillain; nyt on se pois.
Ja kunnes poski taas sen veren perii,
Mull' eikö syytä kalvistua ois?
Ken tahtoo pelastua, pakoon nyt!
Mun loistoni on aika ryöttänyt.

AUMERLE.

Rohkeutta! Muistakaa, ken olette.

KUNINGAS RICHARD.

Niin, unohduin: kuningas enkö ole?
Herää, sä hidas majesteetti! Nukut.
Kuninkaan nimi hyvin satatuhhat
On nimeä. Ylös, ylös, nimeni!
Sun kirkkauttas halpa alamainen
Tavoittelee. — Kuninkaan suosikit,
Ylös katse maasta! Korkeit' olemme;
Siis korkeit' aatelkaamme! Kyllin vahva
York-setä meit' on auttamaan. — Ken tuossa?

(Scroop tulee.)

SCROOP.

Enemmän kuninkaalle onnea.
Kuin mitä tuo tää surunvoipa kieli?

KUNINGAS RICHARD.

Avoin on korvani ja sydän valmis;
Sanasi pahin maallinen on kato.
Viedäänkö valtani? Se toi vain huolta,
Ja katoako huolist' olla vapaa?
Bolingbroke yhtä suureks yrittääkö
Kuin mekin? Suuremmaks ei voi hän tulla.
Jos Jumalaa hän palvelee, niin samoin
Teen minäkin, ja siinä ollaan yhtä.

Kapinass' onko maa? Sit' en voi auttaa;
Se rikkoo Jumalaa ja meitä vastaan.
Kirousta huuda, hukkaa, hävitystä!
Pahint' on kuolo, mutta täyttymystä.

SCROOP.

Näen ilolla, ett' olette niin valmis
Tuhonne sanomia kuulemaan,
Kuin myrskypäivä ajaton, jok' ajaa
Hopeavirrat termäns' upottamaan,
Ikäänkuin mailma liukeis kyyneliksi,
Niin rajains' yli Bolingbroken raivo
Myös paisuu, peittäin peljästyneen maanne
Kovalla raudalla ja sydämmillä
Rautaakin kovemmillä. Halliparta
Kiireensä kaljun kuninkuuttas vastaan
Kypäriin pukee; poika tyttöäntään
Karaisee, hennot jäsenensä puuttain
Teräkseen jäykkään kruunuasi vastaan;
Papitkin kuolettavast' elfenpuusta
Virittää jouta valtakuntaas vastaan;
Naiskehrääjäkin ruosteist' iskee peistä
Valtikkaas vastaan; kaikki kapinoi,
Pahemmin käy kuin kertoakaan voi.

KUNINGAS RICHARD.

Noin paha kerrot liian, liian hyvin.
Mut miss' on kreivi Wiltshire? Missä Bagot?
Ja kuink' on Bushyn laita? Missä Green?
— kun verivihollisen sallivat
Mitata häirimättä rajojamme.
Jos voitamme, niin menee heiltä pää.
Sopivat varmaan Bolingbroken kanssa.

SCROOP.

Niin, totta, majesteetti, sopivat.

KUNINGAS RICHARD.

Oi, konnat, käärmeet, iki-kirotut!
Oi, koirat, jotka häntii joka miestä!
Kyyt, jotka sydänverin lämmitetyt,
Sydäntän' äimii! Kolme Juudasta,
Kolmasti kukin häijympi kuin Juudas!
Vai rauhan? Siitä horna sotaa käyköön
Riettaita heidän sielujansa vastaan!

SCROOP.

Kun lempi armas vaihtaa luonnett',
Vihaksi verisimmäksi se muuttuu.
Kirous peruuttakaa; rauhan solmi
Pää, eikä käsi; kiroomanne nuo jo
Tuiminta kalman turmaa kokivat:
Maan alla kuopattuina makaavat.

AUMERLE.

Siis kuolleet Bushy, Green ja kreivi Wiltshire?

SCROOP.

Niin, kaikki Bristolissa mestatut.

AUMERLE.

Miss' isä herttua on joukkoineen?

KUNINGAS RICHARD.

Vähät siitä; lohdusta ei sanaakaan!
Vain haudat, madot, ristit juttunamme!
Paperiks tomua, ja kyynelsilmä

Maan povellet nyt surun piirtäköön!
Mut puhutaanpa testamentista,
Valitaan toimimiehet: — ei, ei toki! —
Mit' oisi meillä testamentattavaa,
Pait virkaheitto ruumis maaemolle?
Henkemme; maamme, kaikk' on Bolingbroken;
Ei muuta meillä omaa, kuin vain kuolo
Ja tämä pieni muru kuivaa maata,
Jok' on vain multakääre luillemme.
Mut, Herran tähden, istukaamme maahan
Hokemaan kuningasten kuolemasta
Satuja surkeita: ken hukkui sotaan,
Ken syöstiin vallastansa, ketä syöstyn
Vainoili haamu, kuka myrkkyjuoman
Sai vaimoltaan, ken unessa sai surman, —
Tapetut kaikki; sillä kruunussa
Tuoss' ontelossa, joka kuolevaisen
Kuninkaan otsaa kiertää, kuolemalla
On hovinsa; se koirus siinä istuu,
Kuninkaan valtaa nauraa, komeutt' ilkkuu;
Henkäyksen ajan hänen valtiasta
Suo näytellä, pelottaa, katsein tappaa;
Herättää turhan häness' itseluulon,
Ett' on tuo liha, hengen saartovalli,
Lujinta vaskea; näin kujeiltuaan,
Se vihdoin tulee, neulasella murtaa
Tuon linnan ja — hyvästi, kuningas!
Päät peittoon! Juhlamenoin ivaatteko
Lihaa ja verta? Pois, pois kunnioitus,
Tavat ja muodot, arvon osoitukset!
Minusta kaiken aikaa erehdyitte;
Kuin tekin, leiväst' elän, puutteen tiedän,
Surua tunnen, ystäviä kaipaen.
Noin alamaistuneina, kuinka voitte
Mua pitää kuninkaana?

PIISPA.

Viisas, tietkää,
Tuhosta kohdanneest' ei huoliin vaivu,
Vaan huolell' estää tuhon kohtaamasta.
Vihollispelko, joka voiman lamaa,
Nulona lisää vihollisen voimaa,
Ja oma tyhmyys kääntyy teitä vastaan.
Tuhoks on pelko; pahempaa ei taisto:
Ken taistoon kuolee, kuolon kuolettaa,
Mut kuolon pelko kuoloon orjuuttaa.

AUMERLE.

Isäni voima käskekäätte tuoda,
Jäsenest' yrittäkää ruumis luoda.

KUNINGAS RICHARD.

Se moite sattui. — Bolingbroke, ma vielä
Sun kanssas iskun vaihdan elon tiellä.
Nuo pelon kuumeenväreet tuuli vie.
Omansa jälleen voittaa helppo lie. —
Scroop, missä setä joukkoineen nyt on?
Puhu iloks, vaikk' on katsees iloton.

SCROOP.

Tavataan taivaan värist' ennustaa,
Millaiset nousevan on päivän tavat;
Niin synkkä katseenikin ilmoittaa.
Ett' yhä synkät mull' on kerrottavat.
Osoitan mestaajaa, kun viime hetkeen

Pahimman sanottavani ma säästän:
Setänne yhtynyt on Bolingbrokeen;
Pohjoiset linnat antauneet on kaikki;
Eteläss' aateli on varusteissa
Ja hänen puoltaan.

KUNINGAS RICHARD.

Kylliks olen kuullut.

Kirottu lanko, joka pois mun johdit
Tuolt' epätoivon ihanalta tieltä!
Mitä nyt sanot! Mikä nyt jää lohduks?
Sit' ijäti ma vihaan, jumal'auta,
Ken vielä mulle lohduitusta tarjoo.
Flint-linnaan surut hautaan; murheen valta
Se valtaveron vaatii valtialta.
Väkeni menköön, kotiin rientäköön!
Ken viljaa toivoo, maata kyntäköön!
Minull' ei mitään. — Turha soittaa suuta;
Ei mitkään neuvot päätöstäni muuta.

AUMERLE.

Sananen vain!

KUNINGAS RICHARD.

Se kahdesti mun sokaan,
Ken minuun vielä syytää maireen lokaa.
Erille joukot! Yöstä Richardin
Pois Bolingbroken päivänpaisteihin!

(Menevät.)

Neljäs kohta.

Wales. Flint-linnan edustalla.

(Bolingbroke sotajoukkoineen, liehuvin lipuin ja
helisevin soitoin, York, Northumberland y. m. tulevat.)

BOLINGBROKE.

Täst' urkinnasta näemme siis, ett' ovat
Hajalla walesilaiset, että Salisbury
On kuningasta vastassa, jok' äsken
Harvoine ystävineen maalle nousi.

NORTHUMBERLAND.

Hyviä, ihania uutisia:
Pää Richardin lähellä tässä piilee.

YORK.

Sanoa sopisi Northumberlandin:
Kuningas Richardin! — Voi tuhon päivää,
Kun voidellunkin pään näin täytyy piillä!

NORTHUMBERLAND.

Te erehdyitte; lyhyt ollakseni,
Typistin arvon.

YORK.

Ennen aikaan oisi
Typistys moinen tehnyt sen, ett' oisi
Lyhy'in puhumin hän typistänyt
Pään teiltä moisen päättömyyden vuoksi.

BOLINGBROKE.

Otatte hairaan enemmän kuin tulis.

YORK.

Te hairaan otatte, jos enemmän
Te otatte kuin tulee. Taivas kostaa!

BOLINGBROKE.

Sen tiedän; siksi tahtoansa vastaan
En asetukaan. — Vaan ken tulee tuossa?
(Percy tulee)
Kah! Terve, Henrik! Eikö antau linna?

PERCY.

Kuninkaallinen siin' on varustus,
Jok' estää pääsyn.

BOLINGBROKE.

Kuninkaallinenko?
Ei kuningasta siellä?

PERCY.

On kuin onkin,
Kuningas siellä on: kuningas Richard
Kivi- ja kalkkikehässä asuu siinä
Ja hänen kanssaan Salisbury, Aumerle
Ja Stephan Scroop, lisäksi eräs pappi,
Arvoisa mies, en saanut tietää, kuka.

NORTHUMBERLAND.

Carlislän piispa varmaan.

BOLINGBROKE (Northumberlandille).

Jalo loordi,
Tuon vanhan linnan ruottaa lähestykää,
Sen rauenneeseen korvaan vaskitorvest'
Ajakaa rauhan henkäys, sanoen:
Bolingbroke kättä Richard-kuninkaan
Polvillaan suutelee ja valtiaalleen
Vasalliutta tarjoaa ja nöyrää
Uskollisuutta; hänen jalkoihinsa
Ma tulin miekan laskemaan ja vallan,
Jos maanpaon hän peruuttaa ja mulle
Takaisin maani estämättä antaa;
Jos ei, niin ylivoimaani ma käytän
Ja kesän tomut kastan verivirroin,
Joi' itkee lyötyin brittiläisten haavat.
Kuink' onkin Bolingbroken mieltä vastaan
Noin purppuraiseen tulvaan upottaa
Richardin kauniin vallan vehmas kohtu,
Sen nöyrä kunnioitukseni näyttää.
Se viekää ilmoitus; me sillä aikaa
Tään kentän ruohovaipall' astelemme.
(Northumberland lähestyy linnaa, torvensoittaja mukana.)
Pois rummun uhkapärinä nyt jääköön,
Niin että linnan torniin ruhjottuun
Älyttäis rehellinen tarjouksemme.
Kuninkaan ja mun yhdyntämme varmaan
Ois yhtä hirmuinen kuin elementtein,
Tulen ja veden, kun ne jyrill' yhtyy,
Reväisten halki taivaan valjut posket.
Hän olkoon tuli, minä sulja vesi;
Hän jyrähdelköön, minä vain kun maahan
Sateeni valan, maahan, enkä häneen. —
Mars! Tarkatkaa, mik' ilme kuninkaalla.

(Torvi kutsuu keskusteluun, johon linnasta toinen torvi
vastaa. Muureille ilmestyvät kuningas Richard, Carlislän
piispa, Aumerle, Scroop ja Salisbury.)

BOLINGBROKE.

Kas, kas! Kuningas Richard tulee itse,
Kuin päivä, joka idän tuliportist'
Esiintyy, vihan puna otsallaan,
Kun huomaa, miten kateet pilvet tahtoo
Sen loiston himmentää ja soata
Sen heloisata tietä lännen maille.

YORK.

Kuninkaalt' yhä näyttää; nähkääs, silmä
Kuin kotkan kirkas on, ja majesteetin
Se voimaa salamoit. Voi surkeaa!
Noin kauniin näyn tuska tummentaa!

KUNINGAS RICHARD (Northumberlandille).

Me kummastumme; seisoimme jo kauan,
Odottain polves arkaa notkistusta,
Kosk' olen kai lain mukaan kuninkaasi.
Jos olen, kuinka tohtii jäsenesi
Unohtaa maksaa mulle velkaisuuttaan?
Ja jos en ole, näytä Herran käsi,
Jok' erottaa mun hallituksestani.
Ei käsi, joka verta on ja luuta,
Voi valtikkani pyhään kahvaan käydä,
Pait varkain, häväisten tai väkivalloin.
Jos luulet, että kaikki, niinkuin sinä,
Minusta kieroin mielin kiertyy pois,
Ja tyhjäksi jään ja ystäviä vaille,
Niin tiedä: kaikkivoipa taivaan Herra
Pilvissä katsoo ruttolaumojaan
Avuksi meille; näiden isku kohtaa
Sen lapsiin syntymättömiin, ken nostaa
Vasallikättä valtiasta vastaan
Ja kalliin kruunun kirkkautta uhkaa.
Sano Herefordille — tuossa kai hän seisoo —
Ett' ilkipetosta on joka askel,
Mink' astuu täällä. Avaamaan hän tuli
Verisen sodan punatestamentin;
Mut kunnes kruunu rauhass' istuu päässään.
Tuhannen äidin pojan päät ne verin
Rumentaa maamme kukoistavat kasvot
Ja immenkalvaan rauhan muodon muuttaa
Punaiseks vihaksi ja kedon ruohon
Kostuttaa verill' aimo brittiläisten.

NORTHUMBERLAND.

Kuningas taivaan meitä varjelkoon
Kansallis-asein epäkansallisin
Kuningastamme uhkaamasta! Lankos,
Tuo kolminkerroin jalo Henrik Hereford,
Nöyrästi kättäs suutelee ja vannoo
Kunniakkaan haudan kautta, jossa lepää
Kuninkaallisen kantaisäs luut,
Kummankin teidän valtaveren kautta,
Samasta lähteest' alun saaneen virran,
Kautt' uljaan Gauntin käden haudatun,
Kautt' oman arvonsa ja kunniansa,
Jok' enemp' on kuin kaikki valat yhteen:
Ett' ei hän tänne tullutkaan muun vuoksi,
Kuin perioikeuttansa valvomaan
Ja polvin rukoillakseen vapauttansa.
Jos tähän kuninkaallisesti suostut,
Aseensa kirkkaat ruostumaan hän panee,
Heponsa uljaan seimeen, sydämmensä
Alttiiseen majesteetin palvelukseen.
Sen vannoo hän, niin totta kuin on prinssi,

Ja minä ylimyksenä sen takaan.

KUNINGAS RICHARD.

Northumberland, tää kuninkaan on vastuu:

On jalo lanko tänne tervetullut,
Ja kaikki kohtuvaatimuksensa
On vastaan sanomatta täytettävät.
Puhujalahjaas suloisinta käyttäin,
Vie hellät terveiseni armaan korvaan.

(Northumberland palajaa Bolingbroken luo.)

(Aumerlelle.)

On alentavaa meille, — eikö totta, —
Noin kurja käytös ja noin nöyrä puhe.
Takaisin kutsunko Northumberlandin,
Ja konnan haastan taisteluun ja kuolen?

AUMERLE.

Ei, älkää; sulosanoin taistelkaamme,
Siks kunnes ystäviltä avun saamme.

KUNINGAS RICHARD.

Oi, taivaan herra! että tämä kieli,
Jok' ankaraan maanpakoon tuomitsi
Tuon korskan miehen, mairitellen pyörtää
Nyt sanansa! Josp' oisin yhtä suuri
Kuin tuskani, tai pienemp' arvoani!
Tai unhottaa jos voisin, mitä olin,
Tai olla muistamatta, mitä nyt
Mun täytyy olla! Paisut, ylvä sydän!
Vapaasti lyö vain, koska vihamieskin
Vapaasti sua lyödä saa ja mua.

AUMERLE.

Northumberland Herefordin luota palaa.

KUNINGAS RICHARD.

Mitä kuninkaan nyt tulee? Nöyrtyäkö?
Sen tekee kuningas, Vai heittää valta?
Kuningas taipuu. Kuninkaanko nimi
Myös menettää? No, menköön, Herran nimeen!
Ma kruunun helmet ruusunauhaan vaihdan,
Erakon majaan uljaat hovilinnat,
Komean puvun kerjäläisen mekkoon,
Puukuppiin korkokuvalliset maljat,
Pyhissäkäyjän-sauvaan valtikkani,
Alamaiseni pariin pyhän kuvaan
Ja laajan valtakunnan pieneen hautaan,
Niin, pieneen, pieneen, maineettomaan hautaan.
Ei! Vallan tielle minut haudatkaa,
Suurliikkeen tielle, missä kansa aina
Saa valtiaansa päätä polkea.
Sydäntäni se polkee nyt, kun elän,
Miks ei siis päätäni, kun haudass' olen? —
Aumerle, sa itket, sääliväinen lanko.
Hylt kyneleemme luokoot rankkasateen,
Lamatkoot huokaustemme kanssa viljat
Ja nälän tuokoot kapinoivaan maahan!
Tai leikimmekö tuskaa, lyöden veikkaa,
Ken paras meist' on kyynelmies! Es'merkiks:
Kyyneltä tiputamme yhteen kohtaan,
Siks kunnes siihen syöpyy kaksi hautaa,
Ja kirjoitamme: "Tässä lepäjää
Langokset; silmät kaivoi haudat nää."
Tuo paha eikö hyvää? — Houkka vaan
Ma, näemmä, olen: mua pilkataan. —
Ylevä prinssi, lord Northumberland,

Mitä sanoo kuninkaamme Bolingbroke?
Salliiko majesteetti, että Richard
Saa elää, kunnes Richard hautaan työntyy?
Hassaatte jalkaa, Bolingbroke siis myöntyy.

NORTHUMBERLAND.
Hän teitä alapihass' odottaa.
Suvainnettehan tulla alas sieltä?

KUNINGAS RICHARD.
Alas, alas tulen, niinkuin Phaeton,
Joit' ohjat ryöstää huimat hevoskaakit.
(Northumberland palajaa takaisin Bolingbroken luo.)
Alapihaan? Siellä vallat alentuvat,
Ja konnain eessä nöyrin kumartuvat.
Alapihaan! Alas, kuningas ja hovi!
Ei huuhkaan huutoon leivon laulu sovi.

(Astuvat alas muurilta.)

BOLINGBROKE.
Mitä sanoo kuningas?

NORTHUMBERLAND.
Sydämmen suru
Sekoittaa hänet. Haastaa niinkuin hullu.
Mut tuossa tuleeekin hän.

(Kuningas Richard seurueineen tulee näyttämölle.)

BOLINGBROKE.
Kaikki syrjään,
Ja kunnioitus majesteetille! —
Kuningas armollisin —

(Polvistuu.)

KUNINGAS RICHARD.
Hyvä lanko,
Noin prinssin polvi halventuu, ja pöyhkäks
Käy halpa maa, kun sitä suutelee.
Mieluummin sydän soisi tuta lemmen,
Kuin silmä nähdä tyhjää mairitusta.
Oi, nouse! Hyvinkin näin korkealla
(Osoittaen päätään)
On mieles, vaikk' on polves matalalla.

BOLINGBROKE.
Kuningas suuri, omani vain tahdon.

KUNINGAS RICHARD.
Omasi sun on, minä sun, ja kaikki.

BOLINGBROKE.
Sen verran mun, kuin uskollinen työni
Ansaitsee kuninkaani rakkautta.

KUNINGAS RICHARD.
Ansaitsee hyvin; ansaitsee sen saada,
Joll' uljuutt' on ja rohkeutta ottaa, —
Kätenne, setä! Ei, ei kyneleitä?
Ne säälivät, mut eivät auta meitä. —
(Bolingbrokelle.)
Min' olen liian nuori isäks sulle,
Mut sinä perimään mua kyllin vanha.
Min tahdot, sen ma annan itsealta;
Täytyyhän tehdä, mitä vaatii valta. —
Siis Lontooseen? Vai mitä?

BOLINGBROKE.

Sinne tie.

KUNINGAS RICHARD.

Ei mulla siihen kieltovaltaa lie.

(Torventoituksia. Menevät.)

Viides kohtaus.

Langley. Yorkin herttuan puutarha.

(Kuningatar ja kaksi hovinaista tulevat.)

KUNINGATAR.

Minlaisin huvituksin koittaisimme
Karkoittaa murheen mustat ajatukset?

1. HOVINAINEN. Lyökäämme keiliä.

KUNINGATAR.

Näin muistuis mieleen,
Kuin täynnä maailma on syvänteitä
Ja kuinka kaltoin pyörii onnen pyörä.

1. HOVINAINEN. No, tanssikaamme.

KUNINGATAR.

Tahdin suhtaa jalka
Ei iloss' osaa pitää, kun ei sydän
Voi suhtaa pitää murheessa. Siis tytöt,
Ei tanssia, mut muuta huvitusta.

1. HOVINAINEN. Jos kertoisimme.

KUNINGATAR.

Iloa vai tuskaa!

1. HOVINAINEN. Kumpaakin, rouva.

KUNINGATAR.

Kumpaakaan ei, tyttö;
Sill' ilo, jota olen aivan vailla,
Mua murheesta vain lisää muistuttaisi;
Ja tuska, jota olen aivan täysi,
Vain ilon vajavuutta murhein lisäis.
Ei tarvis toistaa, mitä on jo mulla,
Ja turha valittaa, mit' olen vailla.

1. HOVINAINEN. Siis laulanko?

KUNINGATAR.

Se tee, jos sull' on syytä.
Näkisin mieluummin, ett' itkisit.

1. HOVINAINEN. Kyll' itkisinkin, jos se teitä auttais.

KUNINGATAR.

Ja minä laulaisin, jos auttais itku,
Ja sult' ei tarvis lainaks kyynelt' ottaa.
Mut vait!' Puutarhurit jo tulee. Piiloon,
Pois puiden varjoon! —
(Puutarhuri ja kaksi puutarharenkiä tulee.)

Neulakirjaa vastaan

Suruni panen vetoon, että puhe
On valtiosta. Muutteissa se uho
On yleinen. Käy tuhon eellä tuho.

(Kuningatar ja hovinaiset vetäytyvät syrjään.)

PUUTARHURI.

Nuo sitokaa, nuo veltot aprikoosit,
Jotk' alas rehevällä raskaudellaan
Isäänsä painavat kuin pahat lapset,
Ja pönkittäkää oksat notkuvat. —
Ja sinä, teloittajan lailla latvo
Nuo ylen runsaat versot, jotka liikaa
Kohottaa päätään tasavallassamme:
Tääll' olla täytyy kaikki yhtäläistä. —
Sill' aikaa minä käyn ja juurin kitken
Pois inhan lauhan, joka hyödytönnä
Maan mannon terveilt' imee kukkasilta.

1. RENKI.

Miks tarhapiirissämme noudattaa
Lakia, muotoja ja sopusuhtaa
Ja tehdä siitä luja mallivalta,
Kun maamme, meren ympäröimä tarha,
On lauhaa täynnä, kukat läikähtyneet,
Puut latvomatta, pensasaidat kuivat,
Lamassa lavat, terveelliset yrtit
Matoja kiehuvat?

PUUTARHURI.

Vait, vaiti siitä!

Ken tämän laaduttoman kevään salli,
Nyt itse näki lehden lähtevän;
Tuon lauhan, jota laajat lehvät kaihti,
Ja joka uurti, tukevan kun näytti,
Sen Bolingbroke pois kitki juurineen,
Tarkoitin: Bushyn, Wiltshiren ja Greenin.

1. RENKI. Ne onko kuolleet?

PUUTARHURI.

On, ja Bolingbroke

Kuninkaan aulin vallannut. — Oi, sääli,
Ett' ei hän maataan laittanut niin ruokkoon,
Kuin tämän tarhan me! Näet, määräjain
Me marjapuiden kuoreen haavan teemme,
Ett' ydyistä ja voimast' eivät paisuis
Ja liikaa rehevyyttään lahoaisi;
Jos näin hän suurten tehnyt ois ja pöyhkäin,
Nää alamaisen hedelmää nyt kantais
Ja hän sais sitä maistaa. Nälkävesat
Me katkomme, ett' eläis viljaoksat;
Jos niin ois tehnyt hän, niin päässään ois
Nyt kruunu, jonka turhuus syyti pois.

1. RENKI. Siis kuningasko kukistetaan, niinkö?

PUUTARHURI.

Jo nutistettu on, ja kukistetaan
Piankin. Viime yönä tuli kirje
York-herttualta ystävälle tänne;
Pahoja tiesi se.

KUNINGATAR.

Tää vaitiolo

Tukeuttaa mun.

(Astuu esiin.)

Sa kuva Aatamin,

Tään tarhan pantu hoitajaks, kuin julkee
Noin karvaan sanan haastaa karkas kielees?
Mik' Eeva, mikä käärme sinut johti
Kirottuun toiseen syntiinlankeemukseen?

Richardko kukistettu? Uskallatko,
Parempi tuskin maata, ennustaa
Moist' alennusta? Milloin, missä, kuinka
Sait moiset tiedot? Puhu, kurja raukka!

PUUTARHURI.

Anteeksi, rouva: pieni ilo sitä
On kertoa; mut totta, minkä sanon.
Kuningas Richard Bolingbroken vahvass'
On turvassa; nyt vaa'assa on onni;
Miehenne kupissa on vain hän itse
Ja joku häntä keventävä tyhmyys;
Mut suuren Bolingbroken kupissa,
Pait häntä, kaikki Englannin on päärit,
Ja näillä Richardin hän painaa ylös,
Lontooseen menkää, niin te näette sen:
Ma haastan, minkä tietää jokainen.

KUNINGATAR.

Kopea turma, jalalt' aina virkku,
Mua eikö koske sanomas? Ja minä
Saan viimeksi sen tietää? Viimeks aiot
Mua tervehtää, siks että kauimmin
Ma povessani surus säilyttäisin! —
Pois, naiset, Lontooseen, pois, katsomaan
Nyt Lontoon kuningasta murheessaan!
Niin onko käypä, että, katse maassa,
Bolingbroken saatoss astun voitokkaassa? —
Mies sinä, noista tuskan sanoistasi
Kaikk' ympyypuut sun kuolkoot tarhassasi!

(Kuningatar ja hovinaiset poistuvat.)

PUUTARHURI.

Voi, raukka! Jos ei pahemmin käy sun,
Kiroukses sattukoon vain minuhun. —
Kyynelpä tuohon valui. Paikkaan tuohon
Ma itkulehden kylvän, karvasruohon;
Kun mullasta se päätään ylentää,
Kuningatarta muistan itkevää.

(Menevät.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Lontoo. Westminster-Hall.

(Hengelliset loordit oikealla puolen valtaistuinta, maalliset vasemmalla; yleisö alempana.
Bolingbroke, Aumerle, Surrey, Northumberland, Percy, Fitzwater, eräs toinen loordi,
Carlislen piispa, Westminsterin abotti ja seuralaisia. Perällä Bagot, oikeudenpalvelijain
vartioimana.)

BOLINGBROKE.

Esille Bagot! — Bagot, sano suoraan,
Glosterin kuolemasta mitä tiedät.
Ken kuningasta yllytti? Ken teki
Tuon verimurhan ennenaikaisen?

BAGOT.

Silmäini eteen tuokaa lord Aumerle.

BOLINGBROKE.

Esille, lanko; katso tuohon mieheen.

BAGOT.

Kielenne rietas, lord Aumerle, se varmaan
Halveksii kieltää, mitä kerran lausui.
Kun kalmankamalassa yössä surmaa
Tuumailtiin Glosterille, kuulin teidän
Sanovan näin: "Käs'varteni on pitkä;
Englannin rauhanhovista se yltää
Calais'hen saakka setä-ukon päähän."
Muun ohessa ma teidän samaan aikaan
Myös kuulin sanovan, ett' ette soisi
Sadastatuhannesta kruunustakaan
Englantiin Bolingbroken palaavan,
Lisäten, että maalle siunaus oisi
Tuo langon surma.

AUMERLE.

Prinssit, jalot loordit!

Kurjalle tuolle mitä vastata?
Niin tähteäni häväistäkö,[16] että
Ma häntä vertaisena rankaiseisin?
Mut täytyy, tai tuon kurjan riettaat huulet
Mun kunniani tahraa. — Tuossa pantti,
Se kuolon käsisinetti, mi leimaa
Sun hornan omaksi! Sa valehtelet,
Sen sanon ma ja sydänverelläsi
Sen todistan, vaikk' on se liian halpaa
Ritarin miekanterää tahraamaan.

BOLINGBROKE.

Äl' ota, Bagot; pantin anna olla.

AUMERLE.

Ma soisin, että tässä seurass' oisi
Parasta lähin se, ken näin mua loukkaa.

FITZWATER.

Jos miehuutesi etsii vertaistaan,
Niin tuossa pantti panttiasi vastaan!
Kautt' auringon, mi näyttää, missä seisot,
Sun kuulin sanovan ja kerskaavankin,
Ett' olit Glosterin sa surmaan syyppää.
Sadasti valehtelet, jos sen kiellät;
Ja miekankärjelläni petoksesi
Sen tekopaikkaan työnnän, sydämmeesi.

AUMERLE.

Et tohdi, raukka, sitä päivää nähdä.

FITZWATER.

Kautt' autuuteni, nyt sen nähdä tahdon.

AUMERLE.

Fitzwater, helvettiin sa silloin menet.

PERCY.

Valetta! Kunniansa tässä kohden
Niin puhdas on, kuin sinä saastainen;
Se että olet, siitä pantti tuossa!
Viimeiseen hengenvetoon saakka todeks
Sanani näytän. Nosta pois, jos tohdit.

AUMERLE.

Jos sit' en tee, niin kuihtukoon tää käsi.
Ikänä koston kalpaa iskemättä

Viholliseni kiiltokypärään.

LOORDI.

Aumerle, sa valapatto, minäi vannon
Ja kannustan sua yhtä monin "valhein",
Kuin mitä auringosta aurinkoon
Voi kavaltajan korvaan huutaa. Tuossa
On kunniani pantti, nosta pois
Ja ryhdy kaksintaisteluun, jos tohdit!

AUMERLE.

Ken vielä? Kaikki voitan, jumal'auta!
Tuhat eloa tää yksi povi kätkee,
Ne vastaa satatuhhat teidänlaista.

SURREY.

Fitzwater, hyvin muistan hetken, milloin
Aumerlen kanssa haastoitte.

FITZWATER.

Niin oikein,
Läsn' olitte ja voitte todistaa,
Ett' on tää kaikki totta.

SURREY.

Jumal' auta,
Niin väärää, kuin on Jumal' itse totuus!

FITZWATER.

Valetta, Surrey!

SURREY.

Kunniaton vesa!
Tuo vale miekallani valahtaa
Ja koston päähäs valaa, kunnes sinä,
Valetten valaja, valeines maahan
Niin vaiti valahdat kuin isäs kallo.
Tuoss' ota kunniani pantti siitä
Ja ryhdy kaksintaisteluun, jos tohdit!

FITZWATER.

Hupelo, kannustelet virmaa varsaa.
Jos hengittää ma tohdin, syödä, juoda,
Niin kohdata myös Surreyn erämaassa
Ja häneen sylkeä ja julki huutaa:
Valetta ajat, valetta, valetta!
Tuoss' sanani on pantti, rangaistuksen
Se lupaa sulle ankaran. Niin totta
Kuin minun hyvin käyköön maailmassa,
Miss' olen vasta tulokas, niin totta
Aumerle on tosisyytökseeni syypää.
Maanpakolainen Norfolk lisäks sanoi,
Aumerle, sun lähettäneen kaksi miestä
Calais'hen herttuata surmaamaan.

AUMERLE.

Ken hyvä kristitty nyt lainaa kintaan?
Valheita ajaa Norfolk; tuossa pantti,
Jos kutsutaan hän kotiin vastaamaan!

BOLINGBROKE.

Tää riita jääköön pantin varaan, kunnes
Saa Norfolk kotiin kutsun; sen hän saa,
Ja, vaikk' on vihamieskin, kaikki jälleen
Myös maansa saa ja arvonsa. Kun palaa,
Niin otteluun Aumerlen kanssa käyköön.

PIISPA.

Se mainepäivä se jää näkemättä.
Mont' ylevää on pyhää sotaa käynyt
Kristuksen eestä henkipatto Norfolk
Ja, ristin lippu käessä, karkoittanut
Pakanat mustat, turkit, saraseenit;
Sodasta uupuneena vetäytyi
Italiaan; Venetiassa siellä
Sen kauniin seudun maalle ruumiins' antoi
Ja puhtaan sielun Kristus-päällikölleen,
Jonk' alla ikäns' oli taistellut.

BOLINGBROKE.

Mitä, piispa? Onko Norfolk kuollut?

PIISPA.

On,

Niin totta kuin ma elän.

BOLINGBROKE.

Vieno rauha

Saatelkoon hänen vienon sielunsa
Tuon vanhan, hyvän Abrahamin helmaan
Riitanne, loordit, pantin varaan jääköön,
Siks kunnes taistopäivän määräämme.

(York tulee seurueineen.)

YORK.

Lord Lancaster, mun höyhennetty Richard
Lähetti tänne; perijäkseen suostuu
Sun ottamaan, ja mahtivaltikkansa
Käteesi kuninkaalliseen nyt laskee.
Valt'istuimelle jälkeisenään nouse:
Eläköön Henrik, neljäs nimeään!

BOLINGBROKE.

Valt'istuimelle Herran nimeen nousen.

PIISPA.

Ei, Herra siitä varjelkoon? — Vaikk' olen
Puhujaks moiseen valtaseuraan halpa,
Niin parhain sopii minun haastaa totuus.
Jos tässä jalossa ois seurass' ykskin
Kylläksi jalo oikein tuomitsemaan
Jalon Richardin, niin tosi jalous häntä
Moist' ilkityötä kavahtamaan neuvois.
Alamainen kuninkaanko tuomariksi?
Ken tässä Richardin ei alamainen?
Varast' ei kuulematta tuomita,
Vaikk' oiskin rikoksensa päivänselvä;
Mut taivaan majesteetin kuvanko,
Sen valtamiiehen, sijaisen, jo ammoin
Voidellun, kruunatun ja istutetun,
Tuomitsee alamaisen halpa ääni
Poissaolevana? Taivas varjelkoon
Puhdasten mielet kristityssä maassa
Noin inhaa, mustaa työtä tekemästä!
Ma, alamainen, alamaisille
Nyt puhun Herran herättämänä
Näin rohkeasti eestä voideltunsa.
Lord Hereford, tämä teidän kuninkaanne
Herefordin kuninkaan on kavaltaja;
Jos hänet kruunaatte, niin ennustan:
Tät' inhaa työtä tulevaisuus voiikkaa,
Maan poikain veri omaa maata höystä,

Pakanain, turkkein luona rauha uinuu,
Ja tässä rauhan maassa suku suvun
Ja heimo heimon sotatulin tuhoo.
Sekaannus, kauhu, pelko, kapina
Tääll' asustaa, ja maamme nimekseen
Pääkallopaikan saa ja Golgathan.
Oi, huonetta jos vastaan huone nousee,
Niin syntyy surkein riita, mitä maa
Tää kironalainen on koskaan nähnyt.
Moist' estäkäätte, muuten lapset maan
Ja lastenlapset teitä kiroo vaan.

NORTHUMBERLAND.

Sep' oiva saarna! Vaivastanne teidät.
Maankavaltajana nyt vangitsemme. —
Lord Westminster, on teidän tehtävänne
Tutkintopäiväks häntä tallettaa. —
No, loordit, suostutteko kansan pyyntöön?

BOLINGBROKE.

Tuokaatte Richard, että kansan nähden
Hän luopukoon, niin epäluulon kaunaa
Ei meihin jää.

YORK.

Ma hänet tänne saatan.

(Menee.)

BOLINGBROKE.

Te, loordit, jotka tässä vangitsimme,
Vastaamaan tulostanne tuokaa takuu.

(Piispalle.)

Kehnosti ystävyyttä osoititte,
Ja kehnoa me varroimmekin teiltä.

(York palajaa, seurassaan kuningas Richard ja virkamiehiä,
jotka kantavat kruunua ja muita hallitsijan arvonmerkkejä.)

KUNINGAS RICHARD.

Kuninkaan eteen miksi minut tuodaan,
Ennenkuin heitän kuninkuuden aatteet,
Joill' olen hallinnut? Viel' osaan tuskin
Kumartaa, mairia ja liukastella.
Oi, surun suokaa hetken vielä nöyryytt'
Opettaa mulle! Noiden miesten kasvot
Ma hyvin muistan: olivathan minun,
Ja huusivathan usein "terve" mulle
Kuin Juudas Kristukselle; täll' ykstoista
Kahdestatoist' ol' uskollista mulla
Kahdestatoistatuhannest' ei yhtään. —
Eläköön kuningas! Ei aamenta.
Olen pappi siis ja lukkari? Siis, aamen!
Eläköön kuningas! En ole sitä,
Mut: aamen! Ehkä taivas sinä pitää.
Mihinkä tehtävään mua tänne tuodaan?

YORK.

Tekemään, mitä vapaast' ehdostasi
Väsinyt majesteetti sua käskee:
Niin, Henrik Bolingbrokelle nyt valta
Ja kruunu luovuttamaan.

KUNINGAS RICHARD.

Kruunu tänne! —

No, lanko, tartu kruunuun; tuohon, lanko:
Sun kätes tuohon puoleen, minun tähän!

Nyt kultakruunu on kuin syvä kaivo,
Sen kaksi sankoa ne toistaan täyttää;
Ilmassa toinen, tyhjä, tanssii, toinen
Maan alla, näkymättä, täynnä vettä;
Alainen, kyynelinen olen minä,
Juon tuskaani, mut sinä nouset, sinä.

BOLINGBROKE.

Mut luopumaanhan altis olitten.

KUNINGAS RICHARD.

Niin, kruunusta, mut tuskistani en.
Voit kruunut ottaa, arvot valtahas.
Et tuskaani, sen olen kuningas.

BOLINGBROKE.

Ma kruunun kanssa otan huoles sun.

KUNINGAS RICHARD.

Sun huoles nousee, silt' ei laske mun.
Mun huoleni on vanhat huolet voittaa,
Sun huolesi on uutta huolta koittaa.
Jää huoli mulle, vaikka pois sen annan,
Se kruunuun kuuluu, vaan sit' yhä kannan.

BOLINGBROKE.

Siis mieluista on teille jättää kruunu!

KUNINGAS RICHARD.

On, ei, — ei, on; — vaan mitä minusta!
Ei, ei'tä ei! Ma riipun sinusta.
Nyt nähkääs, kuinka itseni ma tyhjään: —
Pois raskaan taakan annan päästäni,
Pois kädestäni jäykän valtikan,
Pois vallan kopeuden sydämmestä.
Voiteeni huuhton omin kyynelin,
Pois kruununi ma omin käsin annan,
Pyhän arvoni ma omin kielin kiellän,
Lupaukset, valat omin suin ma päästän.
Pois vannon kaiken majesteetin loiston,
Maat, saatavat ja verot luovutan,
Epuutan käskyt, säännöt, asetukset.
Jumal'anteeks petto, mik' on tehty mulle!
Lujemmat valat vannottakoon sulle!
Mua, tyhjää, pelkkä tyhjyys huolettaa;
Sua, kylläistä, sua kaikki onnistaa.
Richardin valtikkaa sa kannan kauan!
Ja Richard pian povess' olkoon hauan!
Kuningas Henrik, elä, Richard sanoo,
Ja valtaheitto sulle siunaust' anoo. —
No, joko riittää?

NORTHUMBERLAND (ojentaen hänelle paperin).

Riittää, kun vain luette

Nää kanteet rikoksista, joita itse
Olette tehnyt, taikka kätyrinne,
Maan etua ja yhteishyvää vastaan.
Ne tunnustettuanne tietää kaikki,
Ett' olette te syystä luovutettu.

KUNINGAS RICHARD.

Vai se mun täytyy? Tyhmyyteni kuteet
Itsekö purkaa? Oi, Northumberland,
Sun rikokses jos olisi kirjaan pantu,
Niit' etkö häpeäisi luetella
Näin kaikkein kuullen? Jos sa tarkastaisit,
Tapaisit siinä yhden ruman kohdan,

Mi koskee karkoitusta kuninkaan
Ja vahvaks tehdyn valan rikkomista,
Mi taivaan kirjoissa on kirottuna
Mustaksi merkitty. — Niin, kaikki te,
Te, jotka nyt mua tässä katselette,
Kun kurjuus mua härnää, vaikka jotkut
Pesette kätenne kuin Pilatus,
Teeskellen sääliä, — te, Pilatukset,
Olette antaneet mun ristinpuuhun,
Ja vesi pois ei huuhto syntiänne.

NORTHUMBERLAND.

Lukekaa joutuun, herra, kannekohdat.

KUNINGAS RICHARD.

On silmät kyynelissä, en voi nähdä.
Mut niin ei niitä suola sokaa, ett'en
Näkisi tätä petturien laumaa.
Niin, silmäni jos itseeni ma käännän,
Niin huomaan itsenikin petturiksi,
Kun mielin myöntyvin ma annoin riistää
Kuninkaan ruumiilta sen koristukset,
Tein halvaks loiston, orjaks kuninkuuden
Ja majesteetin alamaiseksi
Ja talonpojaks itse valtakunnan.

NORTHUMBERLAND.

Mun herrani —

KUNINGAS RICHARD.

En sinun herras ole,
Kopea narri; kenenkään en herra;
Ei mulla nimeä, ei arvoa,
Ja sekin, minkä kasteheassa sain,
On multa riistetty. — Oi, tuskan päivää!
Niin monet olen talvet tarsinut,
Ja nyt en tiedä, mikä nimi mulla.
Oi, leikkikuningas jos lumest' oisin
Ja paisteess' auringon, tuon Bolingbroken,
Pois saisin sulaa vesipisaroiksi! —
Hyvä, suuri kuningas, et suurin hyvä!
Sanasi jos viel' Englanniss' on käypää,
Niin käskeköön se heti tänne peilin,
Niin että näen, millainen mull' on muoto,
Nyt kun sen majesteettius on mennyt.

BOLINGBROKE.

Joku se tänne peilin noutakoon.

(Palvelija menee.)

NORTHUMBERLAND.

Tuo lukekaa sill' aikaa.

KUNINGAS RICHARD.

Paholainen,
Mua kiusaat ennen jo kuin helvetissä!

BOLINGBROKE.

Mylord Northumberland, ei enää tuota.

NORTHUMBERLAND.

Mut sill' ei ole kansa tyydytetty.

KUNINGAS RICHARD.

Se tyydytetään; tarpeeks asti luen,
Kun oikean näen kirjan, miss' on kaikki

Mun syntini, ja se — ma olen itse.

(Palvelija palajaa, tuoden peilin.)

Tuo tänne peili; siitä nyt ma luen. —

Viel' enkö kurttuisempi? Niinkö monta

On lyömää suru kasvoihini lyönyt,

Eik' ole haavoittanut syvempää? —

Sa, imartava lasi, mua petät

Kuin onnenpäiviltäni kumppanit.

Tuo sekö katse, joka kattons' alla

Komensi tuhansia joka päivä?

Tuo sekö katse, joka katsojalta

Kuin aurinkoinen silmät häikäisi?

Tuo katseko se katsoi sivu houkat

Ja nyt on Bolingbroken katseen alla?

On heikko loisto tuossa katseessa,

Ja katsekin on heikko kuin sen loisto.

(Paiskaa peilin maahan.)

Tuoss' on se tuhansina sirpaleina!

Vait olet, kuningas; pilass' on mieltä;

Noin valeen suru muodon hävitti.

BOLINGBROKE.

Surunne varjo vain on hävittänyt

Muotonne varjon.

KUNINGAS RICHARD.

Sano vielä kerran!

Suruni varjo? Katsokaamme; — Oikein:

Mun kaikki tuskani ne sisäss' asuu,

Ja tämä surun ulkonainen ilme

Vain varjo näkymättömän on tuskan,

Mi hiljaa paisuu sieluss' ahdetussa;

Siell' on sen juuri. Kiitos, kuningas.

Suuresta armosta, kun annat syytä

Valittaa mun ja lisäksi neuvot keinon,

Mitenkä valittaa! Vain yhtä pyydän;

Pois sitten käyn ja enää en sua vaivaa.

Suostutko?

BOLINGBROKE.

Sanokaa se, hyvä lanko.

KUNINGAS RICHARD.

Hyvä lanko? Suuremp' olen kuningasta;

Kun olin kuningas, vain alamaiset

Mua mairivat; nyt olen alamainen,

Ja nyt mua mairii itse kuningas.

Näin suurena ei kerjätä mun tarvis.

BOLINGBROKE.

Anokaa sentään.

KUNINGAS RICHARD.

Saanko sen?

BOLINGBROKE.

Sen saatte.

KUNINGAS RICHARD.

Siis anna minun mennä.

BOLINGBROKE.

Minne?

KUNINGAS RICHARD.

Minne

Vain tahdot, kun sua näkemästä pääsen.

BOLINGBROKE.

Pois hänet tulee laittaa Toweriin.

KUNINGAS RICHARD.

Vai laittaa? Hyvin laittaa osaatte;
Kuningas kaatuu ja te nousette.

(Kuningas Richard menee vartijoiden saattamana.)

BOLINGBROKE.

Ens' keskiviikon kruunauspäivaksemme
Me määräämme; siks olkaa valmiit, loordit.

(Kaikki poistuvat, paitse abotti, Carlislen piispa ja Aumerle.)

ABOTTI.

Olemme nähneet kurjan näytelmän.

PIISPA.

Vast' alkaa kurjuus. Vasta-syntyvissä
Tään päivän pistos tuntuu ytimissä.

AUMERLE.

Te, hengen miehet, millä keinoin vois
Tään tahran valtiosta pestä pois?

ABOTTI.

Ennenkuin mieleni ma suoraan lausun,
Luvatkaa, pyhän sakramentin kautta,
Hankkeeni haudata, mut toimeen panna.
Mink' ikänänsä minä tuuman keksin.
Näen, ett' on pilvess' aivan otsanne,
Surussa sydän, silmä kyynelissä.
Nyt iltaiselle! Keinon keksin teille,
Mitenkä koituu onnen päivät meille.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Lontoo. Toweriin johtava katu.

(Kuningatar tulee hovinaisineen.)

KUNINGATAR.

Kuningas tästä käy: tie kulkee tästä
Kamalaan torniin Julius Caesarin;[17]
Piipoveen sen on ylvä Bolingbroke
Mies-poloiseni vangiks tuominnut.
Lepäämme tässä, jos tää vainon maa
Suo levon kuninkaansa puolisolle.

(Kuningas Richard tulee vartijain saattamana.)

Vait! Katsokaa! Ei, älkää katsoko
Ruusuni kuihtumista! Toki nähkää,
Säälistä että kasteeks sulaisitte
Ja lemme-itkunne hänt' elvyttäisi. —
Sa autio, miss' ennen Troja seisoi,
Sa arvon tähde, kuninkaan vain hauta,
Etk' enää kuningas, sa kaunein maja,
Miks inha suru sinuss' asustaa
Ja ilo vain on olutmajan vieras?

KUNINGAS RICHARD.

Äl' yhdy suruun, älä, kaunis vaimo;
Näin loppuani joudutat. Oi, armas,
Vain entis-oloamme ihanaksi
Kuvaile uneks, josta heränneinä

Nyt näemme, mitä todest' olemme.
Vihaisen pakon valakumppani
Min' olen; sen kanss' olen kuoloon asti
Ruvennut liittoon. Mene sinä Ranskaan,
Siell' yhdy hengelliseen sisarkuntaan.
Taivaassa elo hurskas kruunun voittaa,
Min täällä maailman turhuus vahingoittaa.

KUNINGATAR.

Kuin? Mieleltä ja muodolt' onko Richard
Hervonnut, heikennyt? Bolingbroke onko
Älysi vienyt, sydämmeesi mennyt!
Kuollessaan leijonakin kynttään näyttää,
Ja, jos ei muuta, haavoittaa se maata
Vihoissaan, kun on voitettu; mut sinä
Kuin lapsi säisyst' otat kurituksen
Ja vitsaa suutelet ja raivon eessä
Kuin halpa orja ryömit, ja tok' olet
Sa leijona, eläinten olet herra.

KUNINGAS RICHARD.

Eläinten herra! Jos en sit' ois ollut,
Niin vielä oisin ihmisien herra.
Viraton kuningatar, mene Ranskaan,
Mua kuolleeks aattele ja ettäs otat
Nyt kuolevalta iki-jäähyväiset.
Talv'illat pitkät pesän loisteess' istu,
Kuunnellen vanhan kansan taruja
Surkeista ajoista, jo ammoisista;
Ja ennenkuin teet hyvän yön, niin palkaks
Mun säälittävä tarinani kerro
Ja saata kuulijasi itkein lepoon;
Hiiletkin tunnottomat säistävät
Suruisen kieles synkkää sävellystä,
Säälistä itkein tulen sammuksiin
Ja surren tuhassa ja mustissansa
Kuninkaan perinnäisen kukistusta.

(Northumberland tulee seurueineen.)

NORTHUMBERLAND.

Mylord, Bolingbroke muuttanut on mieltä:
Pomfretiin matka nyt, ei Toweriin. —
Myös teistä, rouva, pidetty on huolta:
Kiireinen tulee teille lähtö Ranskaan.

KUNINGAS RICHARD.

Northumberland, sa porras, jota myöten
Bolingbroke nousi valtaistuimelle,
Ei monta tiimaa aika vanhene,
Kun inhan synnin märkääpä jo kypsyy
Ja mätäisyttään puhkee. Sinä luulet,
Vaikk' antais puolet vallastaan hän sulle,
Vähäksi sen, kun hälle kaiken hankit;
Hän luulee, että sinä, joka osaat
Asettaa väärän kuninkaan, myös osaat
Vähimmästäkin syystä hänet syöstä
Päistikkaa laittomalta istuimeltaan.
Pahojen rakkaus kääntyy peloksi,
Ja pelko vihaksi, ja viha syöksee
Vaaraan tai surmaan kummankin tai toisen.

NORTHUMBERLAND.

Syy minun päähäni, ja sillä hyvä!
Nyt hyvästit ja erot vain, ja oiti!

KUNINGAS RICHARD.

Siis kaksois-ero! Kaksois-avion
Puratte, häijyt: mun ja kruununi,
Ja sitten mun ja puolisoni välin. —
Pois suutelen nyt valan väliltämme:
En toki; suutelollahan se tehtiin. —
Northumberland, tee ero: minut Pohjaan,
Miss' ilmaa väristys ja taudit painaa,
Ja puolisoni Ranskaan, mistä tuli
Komeillen kauneissaan kuin armas Vappu
Ja jonne nyt kuin kurja Kekri palaa.

KUNINGATAR.

Siis erotako? Eikö mikään estä?

KUNINGAS RICHARD.

Kädestä käsi, sydän sydämmestä.

KUNINGATAR.

Kuninkaan kanssa minut karkoittakaa.

NORTHUMBERLAND.

Niin neuvoo lempi, vaan ei järki vakaa.

KUNINGATAR.

Mun suokaa mennä hälle seuraajaksi.

KUNINGAS RICHARD.

Yks suru on, vaikk' yhdess' itkee kaksi.
Mua siellä itke, ma sua itken tässä;
Parempi poiss' kuin lässä, eikä lässä.
Tietämme mitelkäämme huokauksilla.

KUNINGATAR.

Tie kellä pisin, pisin huokaus sillä.

KUNINGAS RICHARD.

Jok' askeleelta huokaan kaksi kertaa,
Pitentäin vähää matkaa toista vertaa.
Ken tuskaa kosii, ei saa vitkastella;
On aika pitkä vielä nainehella.
Yks muisku suumme sulkee, sun ja mun,
Ma sydämmeni annan, otan sun.

(Suutelevat.)

KUNINGATAR.

Mun anna pois; ei tapaa ystävitten
Sydäntäs tallettaa ja tappaa sitten.

(Suutelevat taaskin.)

Omani sain; nyt olet matkaan vapaa;
Nyt sitä koitan huokauksin tappaa.

KUNINGAS RICHARD.

Tää hupsu viipy tuskaa kiihtää vaan,
Hyvästi! Loput suru kertokaan!

(Menevät.)

Viides Näytös.

Ensimmäinen kohtaus.

Lontoo. Huone Yorkin herttuan hovilinnassa.

(York ja herttuatar tulevat.)

HERTTUATAR.

Mylord, sanoitte lopun kertovanne,
Tulosta lankojemme Lontooseen,
Kun itku keskeytti kertomuksen.

YORK.

Mihinkä jäinkään?

HERTTUATAR.

Siihen kurjaan kohtaan.
Kun ilkkädet ikkunoista heitti
Kuninkaan päähän törkyä ja likaa.

YORK.

Niin, kuten sanoin, suuri Bolingbroke
Selässä tulisen ja huiman orhin,
Jok' ylvän ratsastajan hyvin tunki,
Eteni verkalleen ja arvokkaasti,
Ja kaikki huusi: "Terve, Bolingbroke!"
Ja onpa niinkuin haastais ikkunatkin, —
Niin monen, nuoren, vanhan ahnas silmä
Niist' iskee häneen kaipuun katseitaan, —
Ja niinkuin kirjoverhoin koristetut
Talojen seinät[18] huutais yhteen ääneen:
"Bolingbroke, terve! Siunatkoon sua Kristus!"
Mut hän vain puoleen sekä toiseen kääntyy,
Pää paljas alempana ratsun harjaa,
Ja heille lausuu: "Kiitos, kansalaiset!"
Ja sitä tietään menee edelleen.

HERTTUATAR.

Oi, Richard-raukkaa! Missä kulki hän!

YORK.

Niinkuin teaterissa kansan silmät,
Kun poistunut on lempinäyttelijä,
Hitaasti kääntyy jälkeen-tulijaan,
Tält' oottain pelkkää turhaa jaaritusta,
Niin hekin, ehkä vielä hylkivämmi,
Vilhuivat Richardiin; ei kukaan huuda:
Jumala varjelkoon! Ei ilon ääni
Hänelle lausu: tervetullut kotiin!
Vihittyyn päähän syytävät vain lokaa;
Hän vienon suruisena pois sen puisti,
Ja kasvoiss' itku taisteli ja hymy,
Nuo kärsiväisyyden ja tuskan ilmeet,
Niin että, jos ei suuriin tehtäviin
Koventais Luoja ihmissydämmiä,
Niin sulaneet ne oisi pakostakin
Ja itse julmuus häntä säälitellyt.
Mut tämä säätämää on taivaan vallan;
On meidän tahto korkeamman alla.
Vannoimme Bolingbroken kuninkaaksi,
Ja arvoonsa hän jääköön ainiaaksi.

(Aumerle tulee.)

HERTTUATAR.

Kah, poikani Aumerle!

YORK.

Aumerle hän oli,
Mut ystävänä Richardin, ei enää;
Nyt hänen nimensä on pelkkä Rutland.[19]
Vakuutin parlamentiss' että on hän
Uudelle kuninkaalle kuuliainen.

HERTTUATAR.

Terveeksi! Keitä on ne orvokit.
Joit' uuden kevään vehmas helma tuottaa?[20]

AUMERLE.

En tiedä, rouva; onkin mulle yhtä,
Olenko niistä yksi, vaiko en.

YORK.

Mut niin sä kevään karehessa toimi,
Ett' eivät ennen kukintaa sua poimi.
Mit' Oxfordissa? Siellä turnataanko?

AUMERLE.

Niin luulen.

YORK.

Sinne halaat, minä luulen.

AUMERLE.

Jos taivas siit' ei estä, sinne aion.

YORK.

Mikä sinetti se povestasi riippuu?
Sa kalpenetko? Tänne kirjoitus!

AUMERLE.

Vain joutavaa.

YORK.

Jos joutavaa, niin näytä.
Ma vaadin; kuule, tänne kirjoitus!

AUMERLE.

Anteeksi, armollinen isä, suokaa;
Se turhanpäiväinen on asia,
Mut jot' en minä syystä tahdo näyttää.

YORK.

Mut jota minä syystä tahdon nähdä.
Ma varon, pelkään —

HERTTUATAR.

Mitä peljätä?

Vain pelkkä sitoumus, jonk' on hän tehnyt
Saadaksean sievän puvun naamiaisiin.

YORK.

Sitoumus? Itselleenkö? Mikä sitoo
Sitoumus häntä? Olet hupsu, vaimo. —
No, poika, anna tänne kirjoitus!

AUMERLE.

Ahteeksi suokaa, sit' en näyttää tahdo.

YORK.

Ma vaadin, kuule; anna tänne, sanon!
(Tempaa häneltä paperin ja lukee.)
Petosta! Ilki-kavallusta! — Konna!
Petturi! Orja!

HERTTUATAR.

Mikä on, mylord?

YORK.

Hoi! Tänne joku!
(Palvelija tulee.)
Satulointse ratsu!
Jumal' armahtakoon! Mikä kavallus!

HERTTUATAR.

Voi, mitä? Mik' on asia, mylord?

YORK.

Saappaani tänne! Satuloitse ratsu!

(Palvelija menee.)

Kautt' elämän ja kunnian ja valan,

Sen konnan ilmi annan!

HERTTUATAR.

Mitä sanot?

YORK.

Vait, hupsu vaimo!

HERTTUATAR.

Min' en ole vaiti, —

Mik' asia, Aumerle!

AUMERLE.

Oi, tyyntykää;

Ei, äiti hyvä, muuta, kuin mit' aikoo

Mun kurja pääni maksaa.

HERTTUATAR.

Pääsi maksaa?

YORK.

Saappaani tänne! Kuninkaan nyt luokse.

(Palvelija palajaa, tuoden saappaat.)

HERTTUATAR.

Aumerle, lyö häntä! — Ällistythän poika! —

(Palvelijalle.)

Pois konna! Ijäks silmistäni pois!

(Palvelija menee.)

YORK.

Saappaani tänne, sanon!

HERTTUATAR.

Mit' aiot, York? Omaistes virhettäkö

Et aio peittää? Onko toista poikaa

Tai toisen pojan toivettakaan meillä?

Hedelmän aika on jo mennyt multa,

Ja armaan pojan aiot multa viedä?

Ja äidin sulonimen multa riistää?

Hän eikö näköisesi? Vertas eikö?

YORK.

Hupakko, hullu vaimo! Tahtoisitko

Salata tämän mustan salaliiton?

Kakstoista heist' on saanut sakramentin

Ja tehnyt kirjallisen sopimuksen

Kuninkaan Oxfordissa murhata.

HERTTUATAR.

Hän ei saa muass' olla; täällä hänet

Me pidämme. Siis mitä hänen siihen?

YORK.

Pois, hupsu vaimo! Olkoon kymmenesti

Hän poikani, niin ilmi hänet annan.

HERTTUATAR.

Jos hänen tähtens' oisit tuskaillut

Kuin minä olen, säälisitpä häntä.

Mut arvaan mielesi: sa varot varmaan,
Ett' olin vuoteellesi uskoton,
Ja ett' on äpäpä hän, eikä poikas.
York armas, armas ylkä, pois se aatos!
Niin on hän näköisesi kuin ei kukaan,
Ei tule minuun hän, ei sukuhuni,
Ja sentään häntä lemmin.

YORK.

Tieltä, huima!

(Menee.)

HERTTUATAR (Aumerlille).

Jälestä! Ratsu ota, kannust' anna,
Luo kuninkaan sa lennä ennen häntä,
Ja ano anteeks, ennenkuin hän syyttää.
Sua heti seuraan; vaikka olen vanha
Niin yhtä väleen ratsastan kuin York;
Ja maasta min' en nouse ennen, kuin
Saan anteeks Bolingbrokelta. Pois joutuun!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Windsor. Huone kuninkaanlinnassa.

(Bolingbroke kuninkaana; Percy ja muita loordeja.)

BOLINGBROKE.

Hurjasta pojastani onko kuultu?
Kuukauteen kolmeen hänt' en ole nähnyt.
Hän meille vitsaus on, hän, jos mikään.
Ma soisin hänet löydettävän, loordit.
Kyselkää Lontoosta, sen kapakoista;
Käy, kuulemma, hän niissä joka päivä
Rivojen, hurjain pukarien kanssa,
Sellaisten, jotka ahtail' asuu teillä
Ja ryöstää matkaajat ja vahdit pieksee;
Ja nuori, riehakas ja hento poika
Hän pitää kunnianaan kannattaa
Mokomaa roistoseuraa.

PERCY.

Armon herra,

Ma kaksi päivää sitten prinssin näin
Ja kerroin hälle juhlist' Oxfordissa.

BOLINGBROKE.

Ja mitä sanoi huimapää?

PERCY.

Hän vastas, että aikoi mennä saunaan,
Alttiimman nartun ottaa hansikkaan
Ja sitä kantaa muistona ja sillä
Upeimman ratsaan satulasta syöstä.

BOLINGBROKE.

Yht' irstas, kuin on hurja! Kummassakin
Paremmän toivon häivää toki näen,
Jost' ehkä vanhemmiten hyvää koituu.
Ken tulee tuossa?

(Aumerle tulee.)

AUMERLE.

Missä kuningas?

BOLINGBROKE.

Miks, lanko, jylhä katsees on ja arka?

AUMERLE.

Jumalan armo teille! Kahdenkeskist'
Anoisin haastelua, majesteetti.

BOLINGBROKE.

Pois menkää, kahden meidät jättäkää.
(Percy ja loordit menevät.)
No, mit' on langollamme sanomista?

AUMERLE.

Ijäksi polvi maahan juurtukoon
Ja kieli lakeen tarttukoon, jos nousen
Tai puhun, ennenkuin saan anteeks teiltä.

BOLINGBROKE.

Oliko rikos aikomus vai teko?
Jos aikomus, niin, vaikk' ois kuinka musta,
Sen anteeks suon, jos sillä lempes voitän.

AUMERLE.

Siis suokaa minun väentää lukko kiinni,
Ett' yksikään ei sisään pääse, kunnes
Kaikk' olen kertonut.

BOLINGBROKE.

Tee tahtosi.

(Aumerle lukitsee oven.)

YORK (ulkoa).

Kavahda, kuningas, ja etees katso!
On kavaltaja siellä luonasi.

BOLINGBROKE.

Katala, sulle näytän!

(Paljastaa miekkansa.)

AUMERLE.

Koston kättäs

Pidätä vain! Ei sulla syytä pelkoon.

YORK (ulkoa).

Kuningas varma, tuhmanrohkee, avaa!
Lemmestä vasten silmiäkö täytyy
Sua herjata? Ovi auki, tai sen murrän!

(Bolingbroke avaa oven.)

(York tulee)

BOLINGBROKE.

Mik' asiana, setä? Hengitähän,
Ja sano, kuinka lähellä on vaara,
Ett' aseini voisimme sen torjua.

YORK.

Tuo kirje lue, niin näet omin silmin,
Mit' en voi kiireess' itse saada ilmi.

AUMERLE.

Mut lukiessas muista lupaukses;
Ma kadun; älä nimeäni lue;
Kätteni kanss' ei liitoss' ollut sydän.

YORK.

Olipa, konna, tuon kun kätes piirsi;
Povesta kavaltajan sen ma riistin;
Pelosta katuu hän, ei rakkaudesta.
Kuningas, sääli pois! Se sääli siittää
Voi käärmeen, joka sydämmeen sua pistää.

BOLINGBROKE.

Mik' inha, rohkea ja häijy petos! —
Sa kunnottoman pojan kunnan isä!
Hopealähde tahraton ja puhdas,
Jost' alkoi virta tää, mut likateille
Pois poikkesi ja tuli saastaiseksi!
Pahaksi kääntyi liika hyvytyesi;
Mut tämä hyvän tulva huuhtoo pois
Tuon hairahaneen poikas veritahrin.

YORK.

Näin tulee kunto paheen parittajaks:
Hän häpeällään haaskaa kunniani,
Kuin auli poika saidan isän, kultaa.
Jää kunnia henkiin, häpeän jos surmaat;
Jos sit' et tee, niin kunniani turmaat;
Ma kuolen, jos hän elää; armo tee,
Niin kunto kaatuu, petos riemuitsee.

HERTTUATAR (ulkoa).

Kuningas, ovi auki, Herran tähden!

BOLINGBROKE.

Mik' anoja niin kimakasti kirkuu?

HERTTUATAR.

Suurvaltias, se nainen on, sun mummos.
Oi, kuule mua, sääli anoavaa,
Jok' ensi kertaa kerjää, ovi avaa.

BOLINGBROKE.

Näytelmä ivaks muuttuu vakavasta:
Nyt se on "kerjääjää ja kuningasta". —[21]
No, julma lanko, avaa äidillesi:
Sun tähtes tulee hän, sun rikoksesi.

YORK.

Jos, vaikka kuka pyytäis, anteeks suot,
Niin sillä lisää pahennusta luot.
Pois mätä tuo, niin ruumis parantuupi;
Jos sitä säästät, kaikki turmeltuupi.

(Herttuatar tulee.)

HERTTUATAR.

Äl' usko, herra, armotonta moista;
Ken vihaa itseään, ei lemmi toista.

YORK.

Sa hupsu vaimo, mitä täällä kuokit?
Yhäkö rinnoistasi konnaa ruokit?

HERTTUATAR.

York hyvä, tyynny! Herra, kuulkaa mua!

(Polvistuu.)

BOLINGBROKE.

Oi, täti, nouskaa!

HERTTUATAR.

En; rukoilen sua.
Ijäksi tähän polvilleni jään,
En pyydä onnen päivää nähdäkään,
Ennenkuin ilon, lohdun mulle kannat
Ja pojalleni erheens' anteeks annat.

AUMERLE.

Mun polveni se äidin pyyntöön taipuu.

(Polvistuu.)

YORK.

Mun polveni se vastapyyntöön vaipuu.

(Polvistuu.)

HERTTUATAR.

Puhuuko totta? Katsokaahan vain:
Ei itke silmä, suotta vain hän uhuu,
Suu hällä vain, mut meillä sydän puhuu.
Hän heikost' anoo, kieltä hän halaa,
Mut meissä sydän, sielu, mieli palaa.
Hän nousis mielellään, kun polvi puutuu,
Mut meiltä polvi kiinni maahan juutuu.
Hän teeskelee ja valhett' ajaa takaa,
Mut meidän rukous harras on ja vakaa.
Suurempi meidän rukouksess' on tarmo,
Siis rukoustemme palkaks anna armo!

BOLINGBROKE.

Oi, nouskaa, täti!

HERTTUATAR.

Älä sano: nouskaa,

Vaan ensin armo, sitten sano: nouskaa!
Jos ammas oisin, kieltäs johtaa saisin.
Niin ensi sanaks armon opettaisin.
Niin haluttu ei sana koskaan mulle;
Sano: armo; kuin, sen sääli neuvoo sulle.
Lyhyt on sana, vaan sit' ihanampi;
Ei mikään kuninkaalle sopivampi.

YORK.

Siis sano ranskaksi: pardonnez-moi.

HERTTUATAR.

Näin armon käsket armon kukistaa.
Oi, tyly ylkä, sydämmetön miesi,
Mi sanaa vastaan sanan panna tiesi!
Ei, sano: armo; se on äidinkieltä,
Ei tuossa Ranskan sotkuss' ole mieltä.
Jo silmäs puhuu, puhu myöskin suulla,
Sydämmes ääntä anna korvas kuulla;
Kun tätä valitus ja parku kohtaa,
Niin sääli mieleen armon sanan johtaa.

BOLINGBROKE.

Täti, nouskaa!

HERTTUATAR.

Pyytämättä osaan tuon,
Mut armoa nyt pyydän.

BOLINGBROKE.

Armon suon,

Niin totta kuin mua armahtakoon Luoja!

HERTTUATAR.

Tää polven polvistus mik' onnen tuoja!
Mut varon, pelkään: töistähän tuo armo;
Kahdesti lausutuss' on kahden tarmo,
Se vahvistaa sen.

BOLINGBROKE.

Sydämmestäni

Ma armon suon.

HERTTUATAR.

Jumala lienetki.

BOLINGBROKE.

Mit' abottiin ja lanko-hyvään tulee[22]
Ja muihin tämän soman liiton miehiin,
Niin hukka heitä kantapäillä vainuu. —
Väkeä, setä hyvä, lähettäkää
Oxfordiin, taikka missä ovatkaan,
Ne petturit ma laitan päältä maan;
Kun pesän tiedän, kyllä saaliin saan.
Hyvästi, setä! — Lanko, sanasi
Sa pidä; äitis hyvin rukoili.

HERTTUATAR.

Jumal' uusikoon sun, vanha poikani!

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

(Sir Pierce Exton ja palvelija tulee.)

EXTON.

Kuulithan, mitä sanoi kuningas?
"Mull eikö ystävää, ken pelastaisi
Mun tästä elävästä pelosta?"
Niin kai se oli?

PALVELIJA.

Niin ne kuului sanat.

EXTON.

"Ei ystävää?" hän sanoi kaksi kertaa,
Ja kaksi kertaa painolla sen toisti.
Niin, eikö totta?

PALVELIJA.

Totta, niin hän teki.

EXTON.

Ja puhuessaan katsoi tarkkaan minuun,
Kuin sanoisi: josp' oisit sinä se,
Tuon hirmun poveltani poistaja,
Tarkottain kuningasta Pomfretissa.
Pois! Ystävä ma olen kuninkaan,
Sen vihamiehet korjaan päältä maan.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Pomfret. Linnan vankila.

(Kuningas Richard tulee.)

KUNINGAS RICHARD.

Ma tässä mietin, miten vertailin

Maailmaan tätä tyrmää, missä elän;
Mut koska maailma on väkirikas,
Ja tääll' ei muuta luotua kuin minä,
En sitä voi, — mut valmiiks sen ma haudon.
Ajuni tulee vaimoks sielulleni
Ja sielu isäksi: ne siittää sitten
Alati lisääntyvän aatossarjan,
Jok' asuttaa tään pienoismaailman
Oikuilla mailman lasten tapaisilla,
Kosk' aatokset ei mitkään tyydy. Parhaat,
Jumalisetkin aatokset, näet, usein
Sekoittaa epäily, jok' itse sanan
Asettaa sanaa vastaan; esimerkiks:
"Sallikaa lasten tulla"; sitten taas:
"Niin työläs taivaan valtakuntaan mennä,
Kuin kameelin on neulansilmän läpi."
Ne, jotka tähtää kunniaa, ne kummaa
Kutovat: kuinka nämä heikot kynnet
Tuon kivikovan mailman kylkiluiden,
Tuon tyrmän seinäin kautta raivais tiensä;
Kun eivät voi, niin ylpeyttään ne kuolee.
Ne, jotka mielen tyyneyttä tähtää,
Sill' ailakoivat itseään, ett'eivät
He ole ensimmäiset onnen orjat,
Ei viimeisetkään; niinkuin kurja hölmö.
Mi jalkapuussa herjan peittää sillä,
Ett' on niin käynyt ja on käypä monen,
Ja tässä aatoksessa lohdun löytää,
Sälyttän vaurionsa niiden selkään,
Jotk' ennen häntä kärsineet on samaa.
Niin minä olen monena, mut koskaan
En tyytyvä. Kuningas olen joskus,
Mut tulee kapina, ja silloin toivon,
Ett' oisin kerjuri, ja niin se olen;
Mut sitten julma puutos uskottelee,
Ett' oli paremp' olla kuninkaana;
Taas olen kuningas; mut pian huomaan,
Ett' ottaa kuninkuuden Bolingbroke,
Ja tyhjä olen taas. — Jos mitä lienen,
En minä, eikä mikään ihmislapsi,
Mihinkään tyydy, ennenkuin hän tyyntyy
Tyhjäksi tultuaan. — (Soitantoa.) Haa! Soittoa!
Pitäkää tahti! — Sulosoitto vihloo,
Jos suhta rikotaan ja ajan mitta.
Niin ihmiselämänkin soiton laita.
Nyt korvani on herkkä moittimaan,
Jos harhassa ei kieli mittaa nouda,
Mut aikani ja valtakunnan soinnuss'
Ei rikottua mittaa korva kuullut.
Ma ajan hukkasin, nyt se mun hukkaa,
Ja minust' on nyt lyömäkellon tehnyt;
Minuutteja on mietteet, huokauksin
Ne merkkii hetket silmän kellotauluun,
Johonka viisarina sormi yhä
Osoittaa, kuivaten ne kyynelistä.
Se ääni, joka tuntimäärät kolkkaa,
On sydäntäni lyöpä tuskan huuto.
Huokaukset, tuskat, kyyneleet näin näyttää
Minuutit, hetket, tunnit. Vaan mun hetkeni
Bolingbroken riemusaaton eellä laukkaa,
Ja minä narri olen kelloukko.[23]
Vait, soitto! Vait! Se hulluksi mun saattaa;
Vaikk' on se hullut järkiins' auttanut,
Minusta vain se viisaalta vie järjen.

Siunattu sydän, joka teki mulle
Tään rakkauden! Näet, rakkaus Richardiin
On outo koru vihan maailmassa.

(Tallirenki tulee.)

TALLIRENKI.

Terve, majesteetti!

KUNINGAS RICHARD.

Kiitos, pääri suuri!

Ei toinen toista paremp' ole juuri.
Ken olet sa? Ja miksi tulet tänne,
Miss' ei käy kukaan, pait tuo tuima koira,
Jok' antaa ruokaa surun hengenpiteeks.

TALLIRENKI.

Kuningas, köyhä tallirenkis olin,
Kun olit kuningas; menossa Yorkiin
Töin tuskin halatun sain luvan nähdä
Entistä kuninkaallist' isäntääni.
Sydäntä vihloi, Lontoon kaduilla,
Kun kruunauspäivänä näin Bolingbroken
Selässä uljaan berberilaisratsun,
Sen ratsun, jolla sinä usein ajoit,
Sen ratsun, jota helläst' itse hoidin.

KUNINGAS RICHARD.

Sen seljässäkö! Sano, kuinka kulki
Se hänen allaan?

TALLIRENKI.

Uljaasti, kuin oisi

Se maata halveksinut.

KUNINGAS RICHARD.

Niinkö uljas,

Kun Bolingbroken selkääns' sai! Se luuska,
Kuninkaankädestäni leipää söi se,
Tään käden taputuksist' ylvästyen.
Ei kompastunut? Eikä langennut —
Vaikk' ylpeys käy lankeemuksen eellä —
Ja niskaa taittanut tuon korskan miehen,
Jok' anasti sen häpäät? Anteeks, ratsu!
Miks sua moitin? Kantamaan sa olet
Ja ihmisien alaiseksi luotu.
En hevoseksi minä syntynyt,
Mut sentään taakkaa kannan niinkuin aasi,
Ja veriin kannustaa mua Bolingbroke.

(Vanginvartija tulee, kulho kädessä.)

VANGINVARTIJA (tallirengille).

Pois tieltä! Tääll' et enää olla saa.

KUNINGAS RICHARD.

Pois mene, jos mua tahdot armahtaa.

TALLIRENKI.

Mit' ei saa suu, sen sydän ilmoittaa.

(Menee.)

VANGINVARTIJA.

Jos suvaitsette, tässä tarjoisin.

KUNINGAS RICHARD.

Sit' ensin maista, niinkuin ennenkin.

VANGINVARTIJA.

En tohdi, herra; Exton, joka äsken
Kuninkaan luota tuli, käski toisin.

KUNINGAS RICHARD.

Helvettiin Henrik Lancaster ja sinä!
Mult' ummehtuu jo maltti; tät' en kestä.

(Lyö vanginvartijaa.)

VANGINVARTIJA.

Apua! Apua! Apua!

(Exton ja palvelijoita tulee, aseet kädessä.)

KUNINGAS RICHARD.

Mitä?

Mit' aikoo kuolo tällä hyökkäyksellä?

Surmakses, konna, kätes asees tarjoo.

(Sieppaa yhdeltä asees ja tappaa hänet.)

Noin! Noin! Viel' yks on paikka helvetissä!

(Surmaa vielä toisen. Exton pistää hänet kuoliaaksi.)

Palakoon ilkitulessa sen käsi,

Ken löi mua! (Extonille.) Rietas, kuninkaasi verin

Sa kuninkaasi maan näin tahraat perin.

Ylös, sielu, ylös, taivaan kartanoon!

Ja kurja liha maahan vaipukoon!

(Kuolee.)

EXTON.

Yht' uljas, kuin ol' ylvää vertakin!

Sen vuodatin. Oi, hyvää tarkoitin.

Nyt sanoo piru, joka työn sai eloon,

Ett' on se pantu hornan luetteloon.

Elävän luo vien kuolleen kuninkaan. —

Nuo toiset tähän pankaa povees maan.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Windsor. Huone kuninkaan linnassa.

(Torventoituksia. Bolingbroke, York, loordeja
ja seuralaisia tulee.)

BOLINGBROKE.

York setä, viime tieto kertoo, että

Cicesterin on Glostershiressa

Kapinajoukko poroks polttanut;

Ne lyötiinkö vai vangittiin, en tiedä.

(Northumberland tulee.)

Terveeksi, loordi! Mitä uutta kuuluu?

NORTHUMBERLAND.

Ensinkin, pyhää valtaas onnittelien;

Ja sitten: — Lontooseen ma laitoin päät

Salisburyn, Bluntin, Spencerin ja Kentin.

Selitys, mitenkä he vangittiin,

On tarkoin pantu tähän paperiin.

(Antaa paperin.)

BOLINGBROKE.

Kiitokset, Percy, vaivoistasi saat

Ja arvot mukaan edut arvokkaat.

(Fitzwater tulee.)

FITZWATER.

Mylord, ma Oxfordista Lontooseen
Lähetän Brocaan pään ja Bennet Seelyn:
Olivat sitä kavaltaja-laumaa,
Jok' Oxfordissa sulle surmaa mietti.

BOLINGBROKE.

Fitzwater, vaivojasi muistelen,
Ja kelpo työstäs sinut palkitsen.

(Percy tulee, mukanaan Carlislen piispa.)

PERCY.

Pääpettur', Westminsterin abotti,
On tunnon vaivoissa ja raskaan mielen
Ruumiinsa haudan haltuun uskonut;
Mut tässä Carlisle on ja vartoo vaan
Kuninkaan tuomiota korskastaan.

BOLINGBROKE.

Näin sanoo tuomiosi julistaja:
Valitse piilopaikka, pyhä maja,
Jossa siellä tee sä päivätyös;
Jos rauhass' elät, rauhaan kuole myös!
Vaikk' olit mulle vihollinen vento,
Sinussa näkyi ylvä hengen lento.

(Exton tulee, palvelijain seuraamana,
jotka kantavat ruumisarkkua.)

EXTON.

Kuningas suuri, haudattuna pelkos
On tässä kirstussa. Nyt voimaton
Sun pahin, suurin vihamiehes on.
Tuon tässä sulle Bordeaux'n Richardin.

BOLINGBROKE.

En sua kiitä; käsin kamalin
Häpeän näin mun päähäni sa toit
Ja tähän kuuluun maahan tahrain loit.

EXTON.

Mut itse, herra, neuvoit tekohon.

BOLINGBROKE.

Ei myrkky rakas, vaikka tarpeen on.
Ma kuolemaansa vaikka toivoin myötään,
Murhaajaa vihaan, rakastaen työtään.
Sa palkaksesi tunnonvaivat ota,
Minulta et saa armon suosiota.
Yön varjoissa sa hiivi niinkuin Kain,
Ja valoa ja päivää karta ain'. —
Oi, loordit, sydän mull' on tuskaa täynnä,
Tie onneen näin kun veren kautt' on käynnä.
Mun kanssani nyt surkaa, huolikkaa
Ja mustaan murhepukuun pukeukaa.
Ma pyhään maahan lähden pesemään
Kädestäin syyllisestä veren tään. —
Surusaattoon käykää; arvo murehelle
Ja kyynel suokaa varhain kuollehelle.

(Menevät.)

SELITYKSIÄ:

Richard toinen, Edvardin, "mustan prinssin" poika, tuli v. 1377 kymmenvuotiaana isoisänsä, Edvard III:n, jälkeen kuninkaaksi. Hallituksensa alussa oli hänellä kelpo miehiä neuvonantajina, mutta myöhemmin hän joutui sellaisien ohjattavaksi, jotka kruunun arvon kokonaan häpäisivät. Tämöistä asiaintilaa ruvettiin vastustamaan, ja vastustuksen etupäässä oli kuninkaan setä, Thomas Woodstock, Glosterin herttua. Kehnot suosikit karkoitettiin, ja asetettiin hallintoneuvosto, jonka päämiehenä Glosterin herttua oli. Mutta juonien ja väkivallan-teköjen kautta kuninkaan taas onnistui saada valta käsiinsä, ja pian hän myös sai tilaisuuden ijäksi vapautua Glosterista, suurimmasta vihansa ja pelkonsa esineestä. Tämä nimittäin valmisteli salaliittoa, jonka tarkoituksena oli ottaa kuningas vangiksi ja korjata tieltä hänen huonot neuvonantajansa. Liitto saatiin ilmi ja sen päämies vangittiin ja surmattiin, johon viitataan tässä näytelmässäkin. Tämä teko herätti suurta hämmästyä kansassa, jonka suosikki Glosterin herttua oli. Mutta kuningas pakotti parlamentin ei ainoastaan hyväksymään tätä tekoa, vaan vielä lisäksi tuomitsemaan kuolemaan Glosterin rikoskumppanit, jopa poistamaan kaikki määräykset, jotka kuninkaanvallan rajoittamiseksi oli säädetty 11 vuoden kuluessa. Tämän jälkeen kuningas alkoi hallita yhä mielivaltaisemmin ja valitsi neuvonantajikseen henkilöitä, jotka kansan silmissä olivat mitä kehoimpia miehiä, semmoisia kuin Aumerle, Norfolk, Exeter, Wiltshire, Bushy, Bagot, Green. 1398 v:n parlamentti jo myönsi täydellisen itsevallan kuninkaan asettamalle valiokunnalle. Hallituksessa tuli nyt kokonaan mielivalta järjen sijaan. Omaisuutta ei pidetty pyhänä enempää kuin persoonallista vapauttakaan; lailliset perilliset karkoitettiin maistaan ja konnuistaan, jotka anastettiin valtiolle. Kansaa verotettiin jos jollakin tavalla, jotta saataisiin varoja tuhlaavaan hovielämään. Äsken mainitussa 1398 v:n parlamentissa Henrik Herefordkin nosti sen kanteen Norfolkkin herttuaa vastaan, joka sitten oli alkuna Richardin kukistumiseen. Tällä tapahtumalla näytelmä alkaa ja noudattaa sitten pääpiirteissä historiallisten tapausten kulkua.

[1] *Noobeli*, vanha englantilainen kultaraha.

[2] *Kuningattaren Ranskasta ma toin*. V. 1396 kuningas Richard Canterburyn arkkipiispan kautta kihlasi kuusivuotiaan Ranskan prinsessan, Isabellan. Sh. tekee hänestä täysikasvuisen kuningattaren.

[3] *Voi jalopeura leopardin suutta*. Norfolkkin vaakunakilvessä oli kultainen leopardi. Niinkuin tunnettu, Englannin valtakunnan kilvessä on leijonan kuva.

[4] *Paljaat muurit*. Tarkoittaa seiniä, joissa ei ollut verhoa. Seinäverhot olivat irtonaiset, hakasiin kiinnitettävät ja muutettavat.

[5] *Kirkkaaks silaa*
Juhana Gauntin nimen uudestaan.

Kuva otettu kirkkaaksi silatuista aseista tai omistajan nimellä varustetuista metallilevyistä.

[6] *Sauvan heittää väliin kuningas*. Taistelun lopettamisen merkiksi.

[7] *Kätenne henkipatot miekallemme*. Miekan kahva muodosti ristin, jolla vala tehtiin. Vert. Hamlet, I näyt. 5 koht.

[8] *Maan nurmi kaisloitettu juhlahuone*. Niinkuin nykyään juhlaa lattialle ripoitellaan hakoja ja lehtiä, niin silloin oli tapana niille levittää kaisloja.

[9] *Liian auliuden Ja hovinpidon vuoksi*.

Richard II:n hovielämä oli komeilevämpi ja tuhlaavaisempi kuin yhdenkään hallitsijan sitä ennen tai sen jälkeen. Esimerkkinä mainittakoon, että hänen pöydässään joka päivä ruokittiin 10,000 henkeä, joita varten tarvittiin 300 ruoanlaittajaa. Sen vuoksi kuninkaan täytyikin vuokrata pois maansa. Vuokramies oli kreivi Wiltshire, kuninkaan suuri suosikki.

[10] *Missä muuten*
Ei käärmeill' ole oikeutta elää.

Viittaa taruun, jonka mukaan pyhä Patrick hävitti Irlannista kaikki käärmeet.

[11] *Bolingbroke-raukan naimisliiton kielto*. Maanpakolainen Bolingbroke otettiin Ranskan hovissa loistavasti vastaan, ja hän oli jo kihlaamaisillaan Berryn herttuan, Ranskan kuninkaan sedän, tyttären, kun Richard kaikellisilla valheellisilla juoruilla ja juonilla sai sen estetyksi.

[12] *Sulittaa maamme rikkouneen siiven*. Haukkajahdistä otettu kuvaus. Haukoille pantiin kadonneiden vauhtikynien sijaan uudet keinotekoiset.

[13] *Kreivi Worcester silloin sauvansa taittoi.* Valkoinen sauva oli kuninkaallisen linnan lihovimestarin tunnusmerkki. Sen taittamisella hän luopui virastaan ja luovutti myös kaikki alaisensa virkamiehet toimistaan.

[14] *Vääryydet henkiheittoon ajanut.* Ajometsästyksestä lainattu kuvaus.

[15] *Lukit, jotka myrkyin sinust' imee.* Lukit, konnat ja sammakot luultiin myrkyllisiksi.

[16] *Niin tähtiäni häväistäkö.* Tarkoittaa sitä tähteä tai tähtiasentoa, jonka vallitessa hän syntyi.

[17] *Kamalaan torniin Julius Caesarin.* Tarina kertoo, että Tower oli Julius Caesarin rakentama.

[18] *Kirjoverhoin koristetut
Talojen seinät.*

Ulkoseinät olivat Bolingbroken kunniaksi päällystetyt verhoilla.

[19] *Nyt hänen nimensä on pelkkä Rutland.* Aumerlen herttua menetti herttuakuntansa, mutta sai pitää kreivikuntansa Rutlandin. Surreyn ja Exeterin herttuat samoin jäivät Kentin ja Huntingdonin kreiveiksi. Nämä kolme panivat toimeen seuraavassa mainitut turnajaiset Oxfordissa, joissa oli määrä murhata Bolingbroke.

[20] *Keitä on ne orvokit,
Joit' uuden kevään vehmas helma tuottaa.*

S.o. ketkä ovat nyt arvoon kohonneet Bolingbroken noustessa hallitus-istuimelle.

[21] *Kerjääjää ja kuningasta.* Tarkoittaa vanhaa balladia, nimeltä kuningas Cophetua ja kerjäläistyttö, johon Sh. usein viittaa.

[22] *Mit' abottiin ja lanko-hyvään tulee.* Abotti oli Westminsterin abotti, ja lanko oli Exeterin herttua ja Huntingdonin kreivi, joka oli nainut Bolingbroken sisaren Elisabetin.

[23] *Ja minä narri olen kelloukko.* Tarkoittaa vanhoissa kelloissa tavattavaa kuvaa, joka kädessään pitää vasaraa, millä ilmoittaa tunnit.

End of Project Gutenberg's Kuningas Richard Toinen, by William Shakespeare

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS RICHARD TOINEN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic

works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its

original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses,

including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.